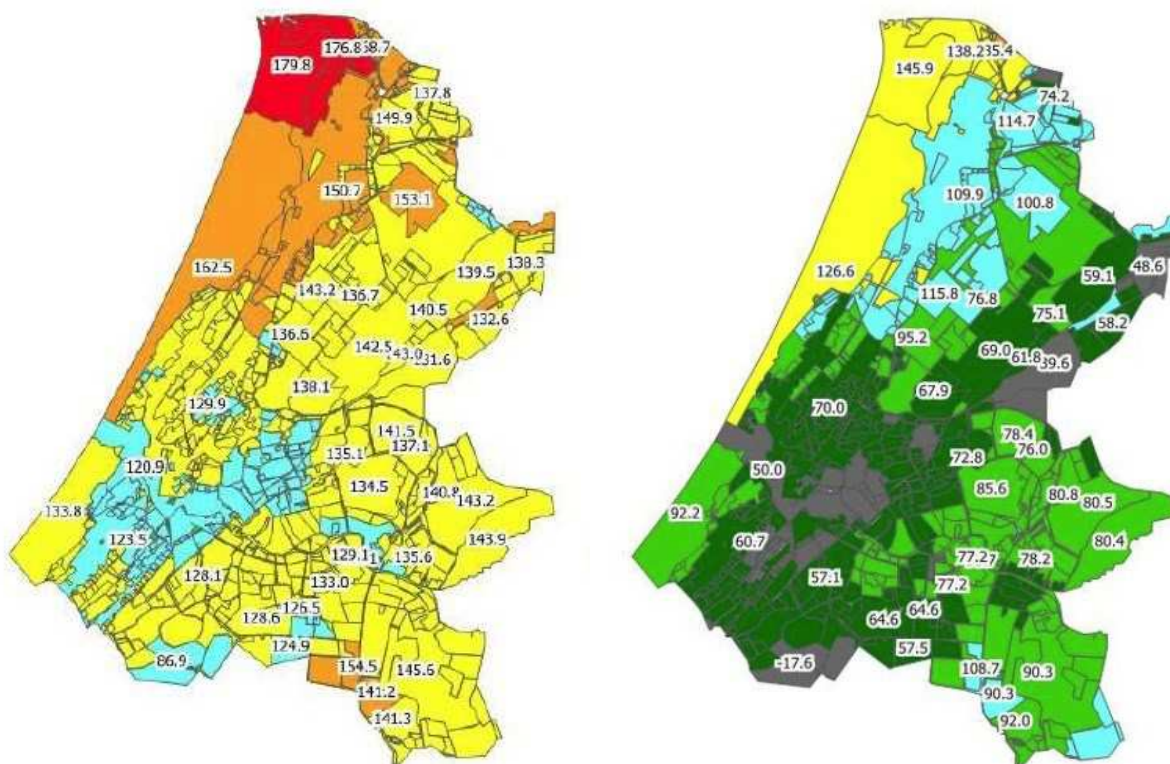

BURAP 2 / 2017

Tweede bestuurs- rapportage 2017

Peildatum: 1 september 2017

Verloop neerslagtekort medio juli - augustus 2017

Samenvatting

... Op de voorkant:

Het neerslagtekort in de eerste maanden van de afgelopen zomer had ertoe geleid dat gedurende veertig dagen fase 1 van kracht was volgens het calamiteitenbestrijdingsplan droogte, waardoor Rijnland onder meer steekproefsgewijs zeer-droogtegevoelige keringen ging inspecteren. Na deze periode kon door voldoende neerslag worden afgeschaald naar normale bedrijfsvoering en ging de zomer voor de Rijnlandse organisatie verder als tamelijk rustig (geen KWA-inzet, wolkbreken of verziltingskwesties) en voor de vakantiegangers als gematigd, met hier en daar een zwemverbod en een lokale bui.

De septembermaand behoorde tot de natste in zestien jaar ...

Deze infographics zijn afkomstig uit de Rijnlandse Zomermonitor die team Monitoring en Kerngegevensbeheer opstelt en verstuurt naar stakeholders, zoals diverse LTO-gremia. Zij waarderen dit rapport met een 8,1. De Zomermonitor is ook terug te vinden op de website.

In hoeverre ligt Rijnland op koers?

Rijnland ligt grotendeels op koers om de concrete doelen van 2017 te halen. Het investeringsniveau is onverminderd hoog en bovendien wordt de investeringsbegroting voor meer dan 90% gerealiseerd, wat noemenswaardige prestaties zijn. De belangrijkste projecten lopen overwegend op schema en ook de dagdagelijkse resultaten worden waargemaakt, met de lozingseisen op awzi's als aandachtspunt.

Gedurende 2017 is er een groot beslag gelegd op de inzet en vaardigheden van de medewerkers. Dit werd - naast het hoge aantal projecten - onder meer veroorzaakt door de toenemende druk op het renoveren van de Rijnlandse installaties, de aanpak van cybersecurity, de extra activiteiten omtrent bewustwording van de klimaatveranderingen, het beslag dat gemeenten leggen op de deskundigheid van onze medewerkers e.d. Deze zaken, met de ontwikkelingen die voor ons liggen, waren aanleiding voor de directie om het strategische personeelsplan aan het college aan te bieden en daarin een uitbreiding van de formatie te bepleiten.

Onder de streep is sprake van een positief exploitatieresultaat van € 6,7 mln. De belangrijkste meevallers zijn de aanhoudend lage rentestand, minder afschrijvingskosten door latere opleveringen, meer belastingopbrengsten en boekwinsten op verkochte gronden en voormalige dienstwoningen. Daar tegenover staan tegenvallers als gevolg van meer inhuurkosten en aanvullend onderhoud op awzi Katwijk, dat reeds in 2016 bestuurlijk was aangekondigd. De investeringsprognoses vallen binnen de begrotingskaders en zijn uitgebreid met aanvullende prestatie-indicatoren. Deze tonen aan dat de waterketenprojecten in het algemeen extra aandacht behoeven, net als enkele specifieke projecten of activiteiten uit de andere programma's, zoals PFOS in bagger.

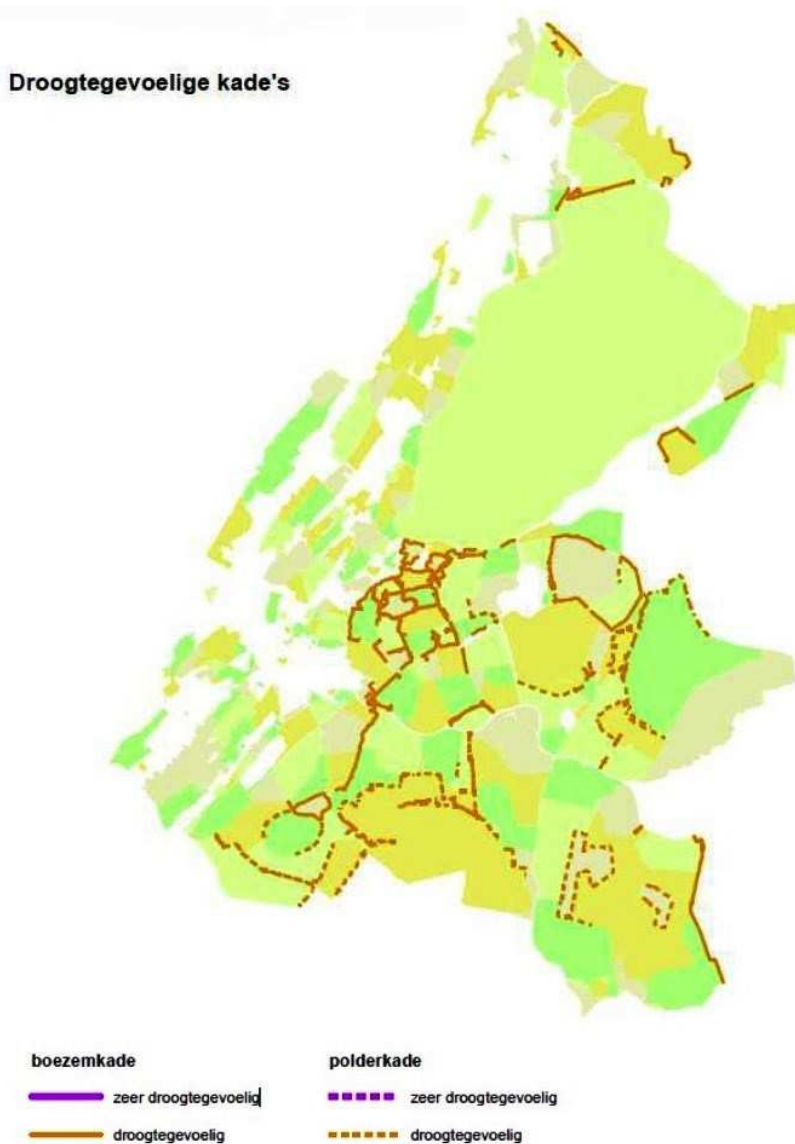

Middelbare scholieren krijgen Rijnlandse les over exotische waterplanten

I. De programma's van Rijnland

1. Programma Waterveiligheid

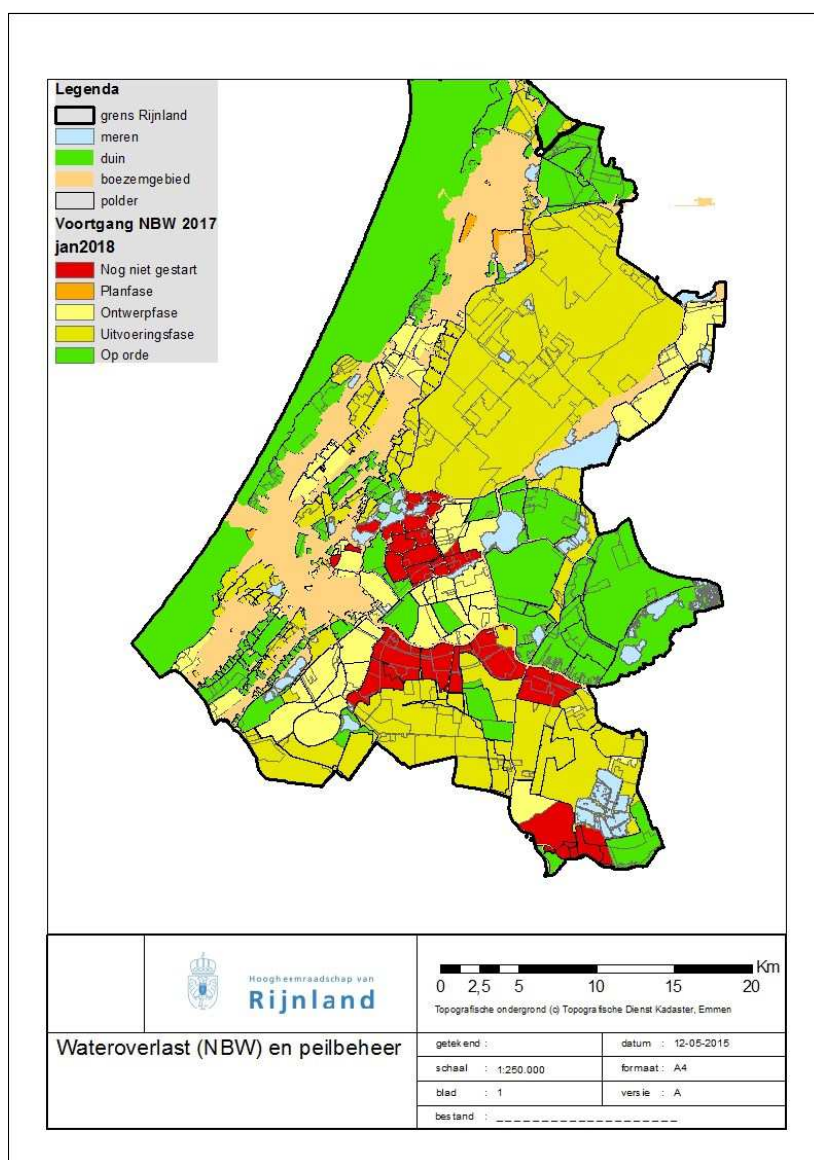
De activiteiten binnen het programma Waterveiligheid lopen in 2017 merendeels volgens planning. De verbetering van de IJsseldijk bij Gouda loopt volgens schema. Omdat dit meer tijd vroeg dan verwacht is de start van de voorbereiding van de Keersluis en Mallegatsluis vertraagd, zonder dat overigens de einddatum in gevaar komt. Ook de verbetering van de regionale keringen is op stoom en de toetsing van de kunstwerken in regionale keringen loopt volgens planning. Daarentegen zal de legger regionale keringen niet in 2017, maar in 2018 worden geactualiseerd. Ook de overstromingsbeelden kunnen nog niet voor 2018 beschikbaar worden gesteld. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft Rijnland begin 2017 geaudit over de "zorgplicht" primaire keringen. Het oordeel was in grote lijnen positief, met een aantal verbeterpunten. Rijnland is meteen gestart met de uitvoering van het verbeterplan.

Overzichtskaart van droogtegevoelige kades tijdens neerslagtekort medio juli

2. Programma Voldoende Water

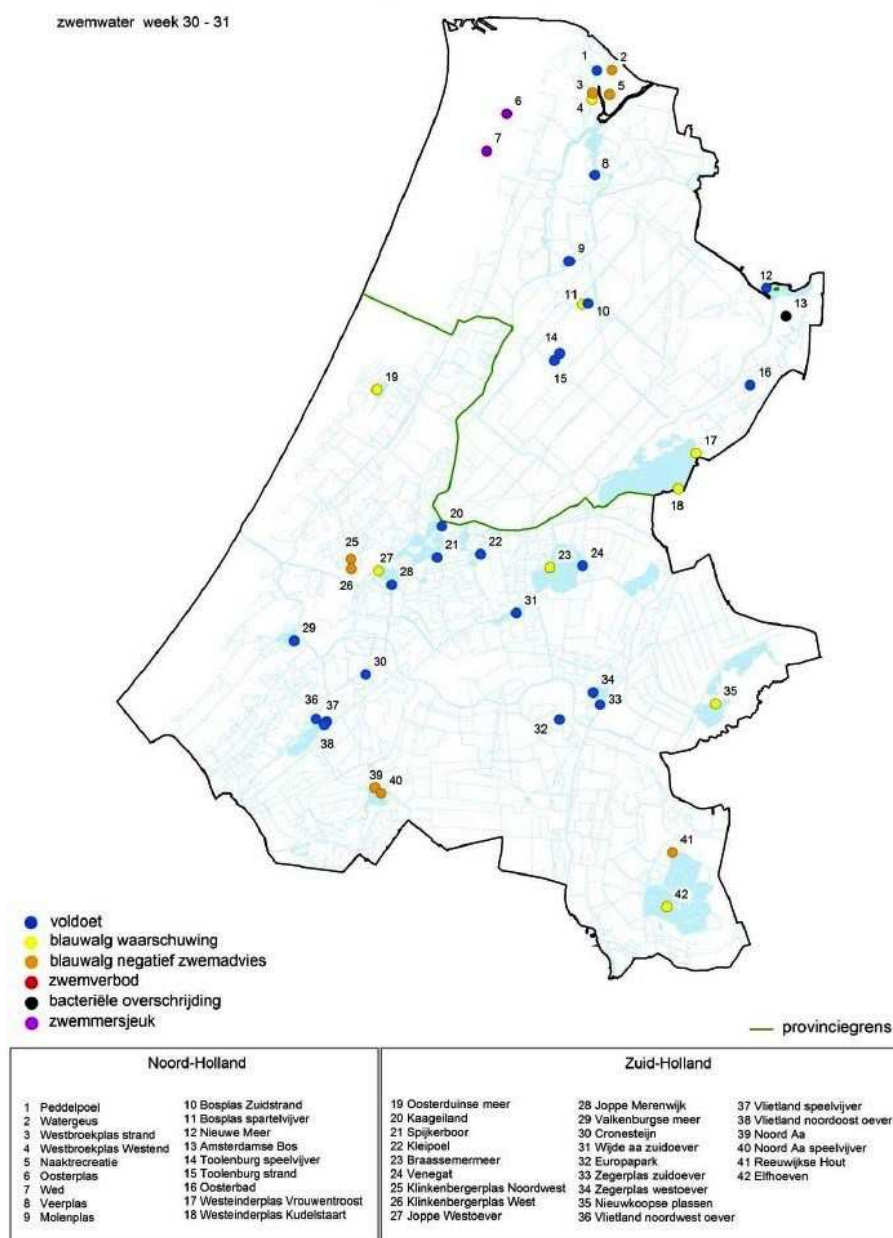
Het overgrote deel van het programma Voldoende Water loopt op schema. Zo heeft de VV de beeldnota van de boezemstudie vastgesteld en heeft de commissie de evaluatie van het beleid peilafwijkingen besproken. De voorbereiding van de beide piekbergingen loopt op schema, net als de uitvoering en voorbereiding van de vier clusters van watergebiedsplannen. Het onderstaande kaartje geeft voortgang van deze watergebiedsplannen weer, van nog niet gestart tot helemaal op orde. Waar mogelijk nemen we de nieuwste klimaatscenario's hierbij mee. Waar dat niet meer kan (plannen die al gereed zijn of in uitvoering), bepalen we wat de extra opgave is als gevolg van de nieuwe klimaatscenario's, en hoe we hiermee om willen gaan. Het onderhoud aan watergangen en kunstwerken loopt eveneens grotendeels op schema. Vanwege de PFOS problematiek ligt het baggerwerk in de Haarlemmermeer stil tot er duidelijkheid is over de te hanteren normen. Rijnland is hierover in overleg met de gemeente, de provincie en de omgevingsdienst. Voor de poldergemalen hebben we de aanpak geoptimaliseerd, waardoor de uitgaven wat achterlopen op schema. Rijnland is met het gros van de gemeenten in gesprek over het opstellen van een strategische samenwerkingsagenda. Bij het grondonderzoek voor de uitbreiding van de KWA is vertraging opgetreden.

Stand van zaken voldoen aan provinciale wateroverlastnormen

3. Programma Schoon en Gezond Water

Het programma loopt gedurende 2017 goed op schema. Met Kijk op Waterkwaliteit zijn we een proces met het bestuur gestart om onze ambities op waterkwaliteit en ecologie helder te maken. Onze ambities in de overige, kleinere wateren volgen hier later uit, net als het antwoord op de vraag 'hoe om te gaan met het risico dat we de KRW-doelen niet halen in 2027 in het huidige tempo'. Ondertussen lopen diverse projecten gewoon door, zoals de voorbereiding en uitvoering van maatregelen in de KRW-waterlichamen en de aanpak van knelpunten in het zwemwater en met blauwalgen. De agrarische sector heeft subsidie aangevraagd en gekregen, voor de uitvoering van de eerste maatregelen om emissies te beperken. Rijnland adviseert en cofinanciert.

Overzicht zwemwaterkwaliteit officiële locaties eind juli 2017

4. Programma Waterketen

Qua scores en vooruitgang behoeft én krijgt het programma de nodige aandacht, aangezien een groot deel van de installaties wordt gerenoveerd, de lozingseisen hierdoor tijdelijk verruimd zijn en de beheerafdeling nog in transitie is.

Een mijlpaal was de afronding van de renovatie van awzi Leiden Zuid-West die op 29 september door de portefeuillehouder officieel is geopend. De renovatie van awzi Velsen is grotendeels afgerond. Aandachtspunt is het inregelen van de innovatieve installaties. De centralisaties en de procesautomatisering liggen voor een belangrijk deel op schema. De voorbereiding voor de bediening op afstand (Centrale Proceskamer) loopt, waarbij ook de mens/organisatie-kant een belangrijk aandachtspunt is. Overigens blijft de opgave om de basis op orde te krijgen de komende jaren aanzienlijk.

De samenwerking met onze ketenpartners en collega waterschappen werpt zijn vruchten af. Samenwerking van de betrokken overheden in de Waterketen is inmiddels een vanzelfsprekendheid geworden. Daarbij staan (maatschappelijke) kosten, kwaliteit (voor de burger) en kwetsbaarheid (de 3 k's) centraal. Ook het onderzoek naar nieuwe stoffen en pilots met innovatieve technieken liggen op schema.

5. Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening (BOD)

Het programma ligt voor 2017 op koers. We maken belangrijke stappen in het vergroten van het waterbewustzijn en de omgevingsgerichtheid van onze organisatie. De watertafels en de klimaatconferentie waren succesvol. Het Team 2020-traject heeft een impuls gegeven aan de organisatieontwikkeling: concrete stappen zijn gezet voor het vereenvoudigen van de organisatiestructuur en resultaatgerichter werken.

De I&A-samenwerking is op 1 januari van start gegaan en de gezamenlijke werkzaamheden voor de hoogheemraadschappen van Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland verlopen goed. We zijn gestart met het integreren van de infrastructuur en het noodzakelijkerwijze verder verbeteren van de informatieveiligheid. De voorbereidingen voor de komst van de omgevingswet zijn in volle gang.

Impressie van drukbezocht watertafelbijeenkomst in Leiden

Tot slot zetten we verdere stappen op het gebied van duurzaamheid. Formeel hebben we sinds 2016 de tussendoelen bereikt door het meetellen van HVC¹. We zijn gestart met de voorbereiding van de zogeheten zonneweide op het terrein van de awzi Katwijk. Ook bereiden we ons voor op het verduurzamen van de projectuitvoering en we zijn gestart met een beleidstraject voor het omgaan met klimaatverandering. Rijnland is gestart met de beeldvorming voor het programma energieneutraal 2025.

¹ Op basis van het EEP-overzicht, blijkt dat Rijnland eind 2016 de bestuurlijk afgesproken percentages heeft gehaald (30% energie-efficiëntie, 30% energieopwekking) door middel van – hoofdzakelijk – de vier gerealiseerde warmtekrachtkoppelingsinstallaties (WKK) én het meetellen van resultaten van energiemaatregelen van HVC.

II. Financiën

Exploitatieprognose

Per saldo verwacht Rijnland een exploitatie-overschot van € 6,7 mln ten opzichte van de begroting 2017 € 1,9 mln hiervan was reeds gemeld in de vorige burap.

Meevallers (-/- € 9,0 mln):

- Per saldo minder kapitaallasten door lagere rentestand, inhaalafschrijving kleine investeringen (< € 0,1 mln), latere oplevering investeringsprojecten (-/- € 4,8 mln).
- Meer belastingopbrengsten door meer bebouwing en hogere WOZ-waarden (-/- € 1,6 mln).
- Meer verkopen en bijbehorende boekwinsten gronden en terreinen (-/- € 1,2 mln).
- Minder externe advies- en onderzoekskosten (-/- € 0,5 mln).
- Diverse incidentele meevallers (o.a. aanhakend bedrijf, lagere deelnemingskosten BSGR, afwikkelen incident Julianabrug Alphen, hogere legesopbrengst) (-/- € 0,3 mln).
- Minder materiële uitgaven door vacatures en personele verschuivingen (-/- € 0,4 mln).
- Diverse uiteenlopende mutaties, zoals minder opleidingskosten (-/- € 0,2 mln).

Tegenvallers (+/+ € 2,3 mln):

- Hogere personeelskosten (€ 1,0 mln).
- Aanvullende maatregelen awzi Katwijk (€ 1,0 mln).
- Diverse mutaties, zoals naijlende administratieve kosten financiële unit (€ 0,3 mln).

Investeringsprognoses

Rijnland verwacht over 2017 de begrote investeringsuitgaven uit te geven. Het gaat om bruto € 119 mln. De voortgang van de belangrijkste investeringsprojectclusters is in hoofdstuk 2 per programma weergegeven.

III. Risico's en toetsing

Mede ook door het geprognosticeerde exploitatieoverschot acht het college de bijgestelde exploitatiebegroting na deze burap voldoende robuust om mogelijke consequenties van de gedefinieerde restrisico's te dekken. Aandachtspunten betreffen de grondwaterproblemen bij de Noordwijkse Boulevard en enkele langdurige dossiers zoals de nadeelcompensaties bij de kustversterking, de PFOS-sanering en enige arbitragezaken.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	2
INHOUDSOPGAVE.....	8
1. Inleiding en leeswijzer	9
1.1 Inleiding	9
1.2 De planning- en controlcyclus	9
1.3 Leeswijzer	10
2. Programma's 2017	11
2.1 Programma Waterveiligheid	11
2.2 Programma Voldoende Water	15
2.3 Programma Schoon en Gezond Water	21
2.4 Programma Waterketen	25
2.5 Programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (BOD)	30
3. Financiën, control en risico's	37
3.1 Wat is de prognose voor 2017?	37
3.2 Renteontwikkelingen.....	40
3.3 Personele informatie	40
3.4 Restrisico's en control	41
3.5 Verbonden partijen.....	44
4. Toetsing.....	45
4.1 Toetsingskaders	45
4.2 Bevindingen en conclusies van de toetsing op de verordening	45
Bijlage 1. Legenda projectclusterscores.....	49
Bijlage 2. Verbonden partijen.....	50
Bijlage 3. Samenvattend overzicht risico's (actiepunten uit vorige burap)	58

1. Inleiding en leeswijzer

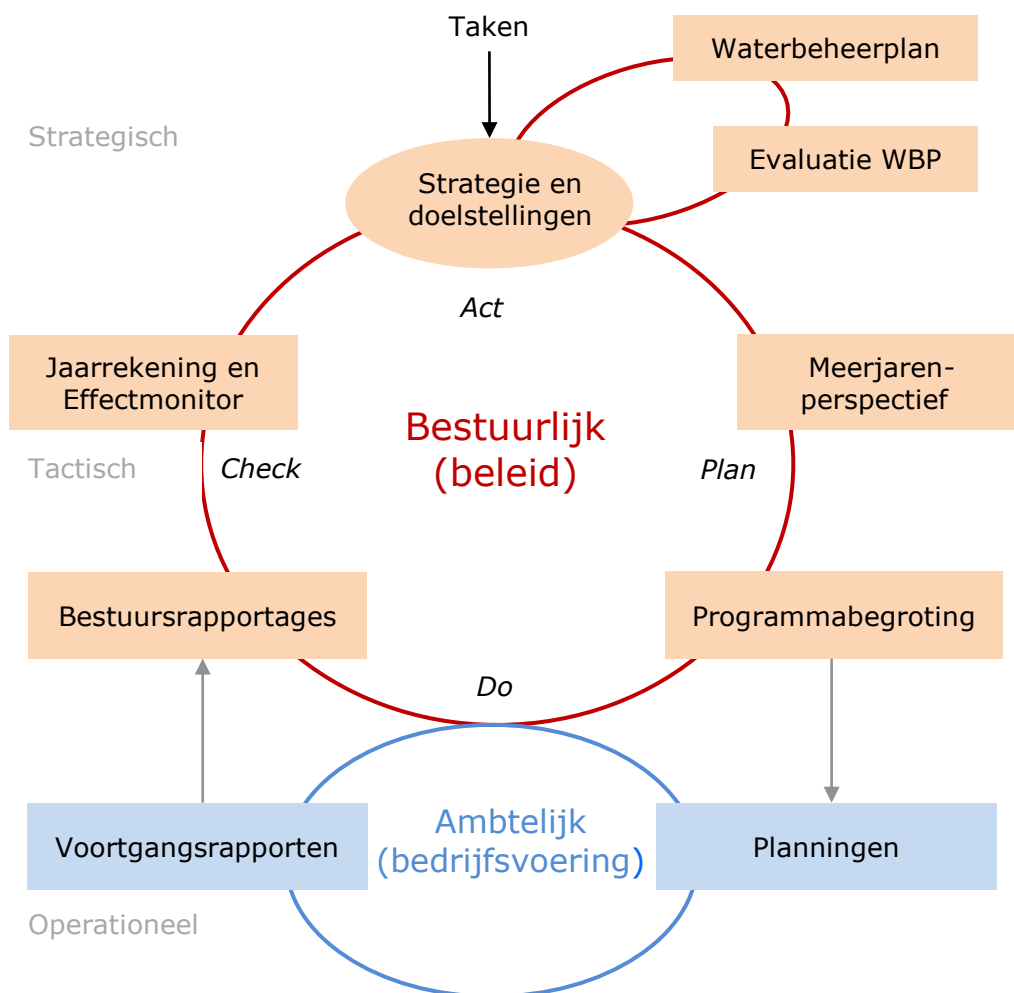
1.1 Inleiding

Iedere bestuursrapportage (hierna: burap) is een toetsing van de voortgang van de Programmabegroting, uitgedrukt in concreet behaalde resultaten en de financiële gevolgen daarvan. De Burap geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Ligt Rijnland qua programmabegroting 2017 op koers en waar moet worden (bij)gestuurd?
2. In hoeverre is sprake van financiële wijzigingen c.q. een begrotingswijziging?
3. Met welke nieuwe (onvoorziene) ontwikkelingen heeft Rijnland te maken?

1.2 De planning- en controlcyclus

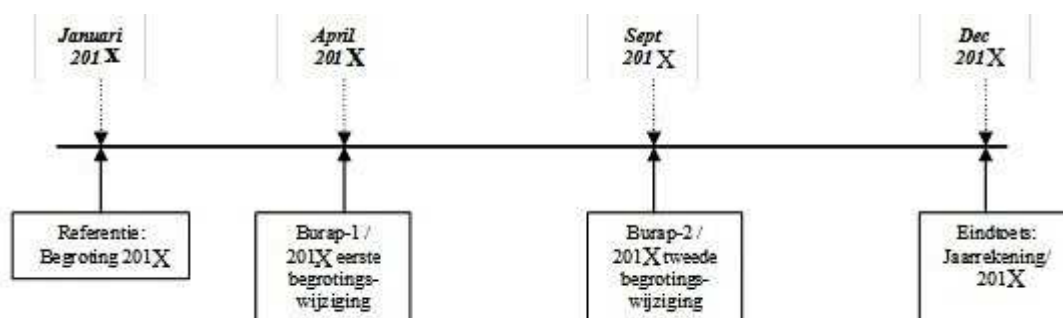
De positie van de tussentijdse rapportages in het cyclische beleidsproces van plannen, uitvoeren, **rapporteren**, **checken** en **bijsturen**.

De begroting 2017 komt voort uit het MJP. Deze Burap presenteert de resultaten tot 1 september 2017. De tweede burap vormt mede de input voor de begroting, die op dezelfde vergadering is geagendeerd. Eventuele relevante ontwikkelingen tussen begin september en de VV-behandeling in november zijn in het VV-voorstel via de optionele oplegnotitie opgenomen.

1.3 Leeswijzer

De Burap opent met een **samenvatting** op hoofdlijnen. In hoofdstuk 2 zijn de doelstellingen en **resultaten** uit de Programmabegroting 2017 afgezet tegen de geactualiseerde doelstellingen en resultaten. De Programmabegroting 2017 is de referentie voor in hoeverre de resultaten zijn of worden gehaald. Indien besluiten van de Verenigde Vergadering invloed hebben op de doelstellingen en resultaten uit de programmabegroting, dan is dit zowel in de tekst als in de scores verwerkt. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Per programma worden de doelstellingen vermeld, de resultaten, de investeringen per doelstelling en de kosten. Er zijn drie beoordelingsscores:

- De doelstelling wordt gerealiseerd volgens plan of eerder: **+**
- De realisatie of voortgang ligt onder de doelstelling en is een aandachtspunt: **+/-**
- De realisatie of voortgang ligt ruim onder de doelstelling en vergt bijstelling: **-**

Per aandachtspunt is sprake van een feitelijke score, de score tot en met de Burap-periode, i.c. 1 januari–31 augustus 2017 en een geprognosticeerde score. Deze heeft betrekking op geheel 2017. Scores worden weloverwogen toegekend, de totstandkoming ervan is geen exacte wetenschap. Centraal per programma staat de bij de begroting afgesproken 'top tien' van aandachtspunten. Soms is overigens sprake van iets meer of minder aandachtspunten. Overige relevante aandachtspunten staan onder deze top tien toegelicht.

Hoofdstuk 3 geeft de **financiële prognoses** weer en bevat de geprognosticeerde exploitatiebegroting over 2017, inclusief een verschillenanalyse ten opzichte van de programmabegroting. Ook treasury, het belastingproces, de belangrijkste (rest)risico's en de stand van zaken rondom verbonden partijen komen aan bod. Het hoofdstuk behandelt ook het verschil tussen de prognose van het totaal aan investeringsuitgaven en de in de begroting 2017 opgenomen investeringsuitgaven.

In hoofdstuk 4 staat aan welke **kaders** de aangeleverde informatie is getoetst en wat de toetsingsresultaten zijn. In de separate bijlagen is onder meer aandacht voor verbonden partijen en projectclusters.

2. Programma's 2017

2.1 Programma Waterveiligheid

Portefeuillehouders: M. Kastelein, H. Pluckel (kust)

Programmadirecteur: A. Bol

2.1.1 Het doel

Wij beschermen ons beheergebied en de Rijnlandse inwoners goed tegen overstromingen vanuit de zee, de rivieren en het regionale watersysteem. Hiervoor gebruiken we een aanpak in drie lagen: we noemen dat meerlaagsveiligheid. In het Waterbeheerplan 5 zijn voor de planperiode 2017-2021 drie tactische doelen voor waterveiligheid onderscheiden, gelijk aan de drie lagen van de meerlaagsveiligheid:

1. We beschermen tegen overstromingen (preventie),
2. We adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking),
3. We bereiden ons goed voor op een calamiteit.

Alle activiteiten die we ten behoeve van deze doelen doen vallen onder de 'zorgplicht' die we hebben voor al onze keringen. Zorgplicht houdt in dat Rijnland als beheerder de taak heeft om de keringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen.

Verbetering IJsseldijk Gouda - Knopen en plaatsen zinkstuk

2.1.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met augustus 2017

	Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2017	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prog- nose dec 17
1. Preventie				
1	Verbeteren IJsseldijk Gouda volop in uitvoering.	+	De uitvoering van de dijkverbetering loopt volgens schema.	+
2	Bepalen voorkeursalternatief Keersluis en Mallegatsluis.	-	De aanpak van deze kunstwerken wordt gecombineerd met de verbeteropgave die volgt uit de projectoverstijgende verkenning 'Centraal Holland' (zie punt 3). Omdat de verbetering van de IJsseldijk in 2017 meer capaciteit vroeg is de start van de voorbereiding van de Keersluis en Mallegatsluis vertraagd. Daardoor wordt de afspraak uit de begroting niet in 2017 gerealiseerd. De	-

	Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2017	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			huidige verwachting is nog steeds wel dat het werk, conform planning, eind 2022 gereed zal zijn.	
3	Wijzigen functie Spaarndammerdijk en waterkering gekanaliseerde Hollandsche IJssel van primair naar regionaal.	+	Per 1 januari 2017 is de primaire functie van de Spaarndammerdijk en de waterkering langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel gewijzigd in een regionale functie. De provincies nemen in 2017 deze nieuwe regionale keringen op in de Waterverordening Rijnland. Rijnland neemt deze keringen op in de legger (zie punt 7). We stemmen de benodigde procedures bij Rijnland en de provincies af. De verbeteropgave van deze nieuwe regionale keringen is inmiddels duidelijk: het gaat om kunstwerken in beide keringen en delen van de kering langs de gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Het voorstel is om in 2018 te starten met de planuitwerking van deze verbeteropgave. Voor het werk ontvangen we t.z.t. HWBP-subsidie (90%).	+
4	Verbeteren en/of onderhoud van ca. 20 km regionale keringen.	+	In 2017 is 3 km dijkverbetering gerealiseerd. 12 km is op dit moment in uitvoering, waaronder de laatste 3 projecten van de Top 25. Deze zullen voor het eind van het jaar zijn afgerond. Tenslotte is er ruim 30 km dijkverbetering in voorbereiding waarvan een deel dit jaar nog in uitvoering gaat. Binnen deze projecten zijn samenwerkingsverbanden met gemeenten, provincies en waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Bij de Boterhuispolder werken we bijvoorbeeld samen met de gemeente en de provincie aan dijkverbetering, wegreconstructie en vaarwegverbetering.	+
5	Inventariseren objectgegevens voor toetsing objecten in regionale waterkeringen.	+	Het project is eind 2016 gestart en de projectaanpak is nu op hoofdlijnen bepaald. Per type object wordt een pilot uitgevoerd om te komen tot een uitgewerkt plan van aanpak en om een beter beeld te krijgen van de kosten en doorlooptijd. In 2017 wordt de pilot voor de kunstwerken uitgevoerd. Het beheerdersoordeel en de bureauonderzoeken zijn inmiddels gedaan, aanvullend veldonderzoek wordt nog uitgevoerd. Na de kunstwerken wordt vervolgd met de bijzondere waterkerende constructies	+

	Doelstellingen en resultaten Programmabegroting 2017	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			en de niet-waterkerende objecten. Volgens de huidige planning is de toetsing van de objecten in 2022 gereed.	
6	Samenwerkingsorganisatie muskusrattenbeheer afstemmen resultaten landelijke veldproef en zo nodig beleidsvisie aan te passen.	+	De nieuwe visie op basis van de voorlopige inzichten uit de landelijke veldproef is medio 2017 bestuurlijk vastgesteld. De definitieve resultaten van de landelijke veldproef worden in het najaar van 2018 verwacht. Zo nodig wordt de beleidsvisie dan opnieuw aangepast.	+
7	Vaststellen uitgangspunten-notitie legger regionale keringen en actualisatie van de legger.	+	De voorbereiding van de jaarlijkse actualisatie van de legger is gestart. Hierin worden ook de Spaarndammerdijk en de waterkering langs de gekanaliseerde Hollandsche IJssel in opgenomen. Inmiddels is gebleken dat de bestaande uitgangspuntennotitie hiervoor volstaat en er geen nieuwe hoeft te worden vastgesteld. De werkelijke actualisatie van de legger blijkt niet haalbaar in 2017 en zal pas in 2018 gebeuren.	+/-
2. Adviseren over gevolgbeperking				
8	Beschikbaar stellen van overstromingsbeelden.	-	De uitvraag voor deze werkzaamheden is gereed. Hierna is het project 'on hold' gezet vanwege ontbreken van personele capaciteit. De overstromingsbeelden zullen niet in 2017, maar in 2018 gemaakt worden.	-

Andere relevante punten:

- De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft Rijnland als een van de eerste waterschappen geaudit over de "zorgplicht" primaire keringen. In grote lijnen was het oordeel positief, maar er is wel een aantal verbeterpunten genoemd. Deze hebben vooral betrekking op het verbeteren van sturing en rapportage over de samenhang tussen de verschillende deeltaken van de zorgplicht. Er is een verbeterplan opgesteld dat ook is gedeeld met de ILT. Met de uitvoering van het verbeterplan is meteen gestart.
- In het voorjaar zijn alle regionale waterkeringen en de primaire waterkering bij Gouda geïnspecteerd, inclusief de kunstwerken. Tijdens deze inspectie zijn met name lokale lekkages en erg lage locaties gerapporteerd. Op 10 locaties zijn direct maatregelen genomen. Voor 30 locaties worden de benodigde werkzaamheden later dit jaar nog uitgevoerd.
- In het najaar 2017 starten we met een pilot voor de kadeschouw in de Veender- en Lijkerpolder, om te controleren op aanwezige illegale objecten.
- Rijnland is nog met het bureau HWBP in onderhandeling over een bijdrage aan de nadeelcompensatie voor de grondwateroverlast in Noordwijk waar de kustversterking Noordwijk aan heeft bijgedragen. Inmiddels is wel duidelijk dat de nadeelcompensatie lager wordt dan het bedrag dat was opgenomen in het MJP. Zie verder paragraaf 3.4. Andere lopende restructies betreffen de nadeelcompensatie 'Katwijk', te financieren

door het HWBP en de doorlopende gerechtelijke procedure over opstalrechten, voornamelijk in de Haarlemmermeer.

2.1.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Waterveiligheid	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	29.183	28.839	99%

De exploitatieprognose komt enigszins lager uit dan begroot, met name vanwege lagere rentelasten. Dit was reeds gemeld in de vorige burap.

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Waterveiligheid	Begroting 2017	Prognose Burap-II 2017	%
Totale bruto-investeringen (* € 1.000,-)	31.930	31.382	98%

- In de verschillende projecten m.b.t. verbetering en onderhoud van regionale keringen is de prognose anders dan begroot. Dit betreft met name verschuiving tussen de jaarschijven, terwijl de totale raming gelijk blijft.
- De prognose voor Kustwerk Katwijk is € 0,4 mln hoger dan begroot doordat in 2016 minder nadeelcompensatie verzoeken afgehandeld zijn dan begroot en de uitgaven daarvan zijn doorgeschoven naar 2017.
- De prognose voor VIJG is € 0,5 mln lager dan begroot, omdat de uitgaven aan eigen werkzaamheden lager blijken (minder uren en lager gemiddeld uurtarief).

b. Scores projectclusters

Op verzoek van het college en DT wordt de VV geïnformeerd over de prestatie-indicatoren van de lopende projectclusters. Een woordelijke toelichting is per programma terug te vinden in de programmatekst. In enkele gevallen wijkt de AVI-score af van de burap-score. De oorzaak is veelal gelegen in de clustering of 'opbossing' van projectclusters naar burap-speerpunten en een scope die tot na 2017 reikt. Een legenda staat in bijlage 1.

Waterveiligheid								
Projectencluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Informatie	Kwaliteit	Risico	Toelichtingen
Kustwerk Katwijk	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.1.2
Verbetering IJsseldijk Gouda	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.1.2
Top 25 kadeverbeteringen	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.1.2
Cluster Dijkverbetering Regionale Keringen (DiRK)	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	par. 2.1.2
Cluster planontwikkeling	GEEL	GROEN	GROEN	ROOD	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.1.2
Projectoverstijgende verkenning Centraal Holland	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.1.2

Cluster planontwikkeling (toetsing objecten in regionale keringen):

Er is een vacature voor contractmanager in dit projectcluster. De verwachting is dat deze vacature binnenkort is ingevuld.

2.2 Programma Voldoende Water

Portefeuillehouder: J. Langeslag, M. Leewis (voldoende zoet water)

Programmadirecteur: A. Bol

2.2.1 Doel

Rijnland zorgt voor voldoende water, dus niet te veel en niet te weinig en van de goede kwaliteit, passend bij de functies in ons gebied. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Rijnland ligt voor het grootste deel onder zeeniveau, kent een grote variatie aan hoogteligging en soorten landgebruik. Door klimaatverandering, bodemdaling en verstedelijking neemt de druk op de ruimte en het watersysteem almaar toe. Daarom is goed beheer, een goede inrichting en gedegen onderhoud van essentieel belang voor het gewenste waterpeil.

2.2.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met augustus 2017

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m aug	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Peilbeheer				
1	Peilbeheer conform peilbesluit in minimaal 90% van het gebied	+	Rijnland voert het peil conform peilbesluit in ca. 94% van de peilvakken. Dit percentage neemt toe (bij actualiseren van peilbesluiten) of juist af (door veranderingen in de omgeving die nog niet in het peilbesluit zijn verwerkt), maar neemt over de jaren langzaam maar zeker toe. De VV heeft tot en met september 23 peilbesluiten vastgesteld	+
2	Afronden evaluatie en herziening beleid peilafwijkingen	+	Evaluatie besproken in commissie in maart; doorvertaling loopt mee in herziening Keur later dit jaar.	+
2. Instandhouding van het watersysteem				
3	Afronden renovatie boezemgemaal Spaarndam	+	Per 1 september is het gemaal weer handbediend in bedrijf. De oplevering staat gepland voor één december. Extra krediet wordt gevraagd omdat het beschikbare krediet net niet toereikend is	+/-
4	Starten uitvoering renovatie cluster van 30 poldergemalen	+/-	Gemalen uit cluster 1 worden afgerond. Bij enkele gemalen zal mogelijk het krediet worden overschreden. Gemalen uit cluster 2 worden in samenhang voorbereid wat nu tot een langere voorbereidingstijd leidt, maar in toekomstige clusters moet leiden tot meer efficiëntie. De eerste groep wordt begin 2018 aanbesteed. Het totale cluster loopt een jaar vertraging op en zal in 2019 worden afgerond.	+/-
5	Starten baggeren kanaal	+/-	Het baggerwerk loopt voorspoedig, behalve voor de deelprojecten in de	+

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m aug	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
	Halfweg en jaarlijks onderhoudscluster		gemeente Haarlemmermeer. Door het ontbreken van beleid over verwerken van met PFOS verontreinigde bagger moet al deze bagger tegen hoge kosten worden afgevoerd. Het bestuur heeft daarom besloten alle werken in de gemeente Haarlemmermeer stop te zetten tot dat er duidelijkheid is. Dit leidt tot een aantal maanden vertraging en brengt risico's van schadeclaims door aannemers met zich mee. Rijnland is in constructief overleg met de gemeente en de omgevingsdienst over het op te stellen beleid en de aanpak. We bereiden ons voor op het risico dat we er niet (tijdig) uitkomen door andere locaties aan de prioriteitenlijst toe te voegen. Kanaal Halfweg is ingepeild en is grotendeels op diepte bevonden. Hier zal veel minder of zelfs helemaal niet gebaggerd hoeven te worden. Het baggeren van de Ringvaart (door de provincie Noord-Holland) is reeds afgerond. In een daarbij gebruikt baggerdepot bleek asbest te zitten. De provincie is onlangs gestart met de sanering.	
6	Afronden evaluatie en herziening beleid onderhoud watergangen	+/-	In juli heeft de vv de uitgangspuntennota voor de herziening van het beleid onderhoud watergangen vastgesteld. Deze uitgangspuntennota is in nauw overleg met de omgeving opgesteld. Komende maanden wordt op basis van de uitgangspuntennota de legger ingericht, die vervolgens, op verzoek van de omgeving, uitgebreid met de omgeving worden besproken. Dit heeft enkele maanden vertraging opgelopen als gevolg van de vacaturestop. Daarna volgt nog de formele inspraakronde.	+/-
7	Maken nadere afspraken over verdeling nautisch- en vaarwegbeheer	+	De provincie Noord-Holland heeft eind 2016 de visie op waterrecreatie afgerond; 2017 staat in het teken van de implementatie. De provincie Zuid-Holland is in 2017 een zelfde proces gestart, om met alle stakeholders tot een gezamenlijke vaarwegvisie te komen. De focus v.w.b. de waterschappen ligt daarbij op de actualisatie van aanwijzing uit 1993 waarin de Zuid- en Noord-Hollandse	+

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m aug	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			waterschappen zijn aangewezen als nautisch beheerder van een deel van de vaarwateren. Deze verordening is inmiddels meer dan 25 jaar oud en sluit niet meer goed aan bij de huidige praktijk. Inmiddels zijn een aantal Zuid-Hollandse gemeenten actief aan de slag met het ontwikkelen van het lokale vaarwegbeheer. Daarnaast wordt op initiatief van een aantal gemeenten en de provincies, samen met de waterschappen, een tweetal trajectstudies uitgevoerd, waarin wordt onderzocht of het wenselijk en mogelijk is twee nieuwe vaarverbindingen te realiseren: een tussen Rijn-Rotte-Vliet, en een tussen de Drecht en de Westeinderplassen (de zogenaamde Drechtdoorstreek)	
Gevolgen wateroverlast beperken				
8	Afronden boezemstudie	+	De VV heeft 1 februari 2017 de beeldnota boezemstudie vastgesteld. Dit wordt nader uitgewerkt in diverse vervolgstappen.	+
9	Aanbesteding en start uitvoering piekberging Nieuwe Driemanspolder	+	Project is aanbesteed en zal conform planning medio 2020 worden opgeleverd.	+
	Afronden ontwerp piekberging Haarlemmermeer	+	Onteigeningsprocedure loopt; Koninklijk Besluit wordt in oktober verwacht. Het programma van eisen wordt opgesteld. De voorbereiding is op schema om in 2022 gereed te zijn.	+
10	Starten nieuw watergebiedsplan Afronden watergebiedsplan Zuid-Kennemerland (ZKL) en Noordplas Noot: de lopende 18 watergebiedsplannen zijn geclusterd naar vier gebieden (Noord, Midden, Zuid, West)	+	Een nieuw watergebiedsplan (ten noorden van de Oude Rijn) is gestart. In Zuid-Kennemerland zijn maatregelen in de laatste polders afgerond. In de Noordplas is de peilverhoging in gang gezet en worden de laatste werkzaamheden uitgevoerd.	+
11	Starten Strategische SamenwerkingsAgenda's (SSA) conform in 2016 vastgestelde aanpak	+	Rijnland is met het gros van de gemeenten in gesprek over het opstellen van een SSA; in sommige gevallen gaat dit sneller dan in andere.	+
Voldoende zoet water				
12	Afronden planfase uitbreiding KWA	+/-	Er is één kwartaal vertraging ontstaan in de verlengde verkenning. Voor een compleet beeld van de bodemsituatie in de Lopikerwaard bleek een langere meetreeks van grondwaterstanden nodig dan gepland. De bestuurlijke	+/-

	Doelstellingen en resultaten programmabegroting	Score t/m aug	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			besluitvorming over de verlengde verkenning is daarom uitgesteld naar februari 2018	

Andere relevante punten:

- Naast het in de tabel opgenomen onderhoud aan gemalen en het baggerwerk, voert Rijnland nog veel meer onderhoud uit om de basis op orde te krijgen en houden. Zo onderhouden we in zo'n 2600 km watergangen het natte profiel van de oevers, en voeren onderhoud uit op zo'n 50 geprioriteerde kunstwerken (stuwen, dammen, duikers). Binnen het onderhoud aan watergangen is er een groei aan exoten merkbaar. Voor onderhoud aan de kunstwerken is er recent een raamovereenkomst afgesloten dat ingaat op 1 januari 2018. Dit draagt bij in de ontwikkeling van onderhoud en voorkomt onrechtmatigheden. Daarnaast bereiden we de vervanging van de aansturingsoftware (procesautomatisering, gekoppeld aan BosBo) in de boezem- en poldergemalen voor.
- De in het najaar 2016 gerealiseerde drain in de boulevard van Noordwijk functioneert niet. De drain is op ongebruikelijk grote diepte gelegd met een bijzondere boorteknik. Tot eind 2017 zal onderzoek gedaan worden naar oorzaken, aansprakelijkheden en nieuwe oplossingsmogelijkheden. In tussentijd is er geen grondwateroverlast, omdat een tijdelijke pompvoorziening in stand blijft. Inmiddels is een project opgestart om te werken aan een definitieve oplossing. Ook zijn met het HWBP procesafspraken gemaakt over de subsidiëring van de drainage en schade door grondwateroverlast.
- De sluisjes Halfweg hebben dringend onderhoud nodig. Deze hebben geen waterstaatkundige functie maar wel een monumentale status en vormen een obstakel in de waterafvoer. Momenteel vindt overleg plaats met de gemeenten Haarlemmerliede & Spaarndam en Amsterdam om overeenstemming te bereiken over functionaliteit en beeld, en de voorkeursvarianten. De gezamenlijke aanbesteding met de naastgelegen N200-brug gaat niet door, omdat Rijkswaterstaat een andere planning hanteert. De VV heeft in maart 2017 besloten dat Rijnland het project niet gaat aanbesteden voor er overeenstemming is met Haarlemmerliede-Spaarnwoude en voordat de deadline van de Amsterdamse bijdrage is verschoven. Amsterdam heeft in april 2017 besloten de bijdrage-deadline 5 jaar te verschuiven. Met Haarlemmerliede-Spaarnwoude zijn afspraken gemaakt over het vervolgproces gericht op het gezamenlijk zoeken naar een nieuwe oplossing die recht doet aan zowel de monumentale status als de oplossing van het huidige doorstromingsknelpunt. Een eventuele update volgt in de oplegnotitie.
- In 2017 rondt Rijnland vijf tot tien dossiers af over objecten die Rijnland wil afstoten of juist wil overnemen van derden; alleen als de andere partij dat ook wil en met goede afspraken over onderhoudsachterstanden. Een en ander ligt op schema. Het betreft onder meer de overdracht van de Zwanburgersluis en van de Vroonlandse brug en de overname van hoofdwatertangen van ProRail en wegbeheerders.
- In paragraaf 3.4 over restrisico's staan de – vooralsnog beperkte – gevolgen van de hoosbuien in januari en de lopende arbitragezaken.

2.2.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Voldoende Water	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	51.613	49.313	96%

De exploitatieprognose ligt € 2,3 mln lager dan begroot:

- Minder kapitaallasten (€ 2,4 mln).
Naast lagere rentelasten is sprake van minder kapitaallasten doordat kleinere assets sneller worden afgeschreven omdat met terugwerkende kracht de kredietdrempel is verhoogd van € 50.000 naar € 100.000 (VV-besluit bij vaststelling houdbare schuldpositie 28-3-2017). De afschrijvingskosten liggen € 1,2 mln lager, mede door later opgeleverde werken dan begroot en de langere, bestuurlijk vastgestelde, afschrijvingstermijn voor de geleidelijke overdracht van de Rijnsaterwoudse brug aan de gemeente Kaag en Braasem.
- De personeelskosten vallen hoger uit vanwege de inhuurkosten. Verder is sprake van significant lagere advies- en onderzoekskosten en diverse kleinere mutaties.

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Voldoende water	Begroting 2017	Prognose Burap-II 2017	%
Totale bruto-investeringen (* € 1.000,-)	48.293	39.569	82%

Ten opzichte van de investeringsbegroting liggen de geprognoseerde uitgaven € 7,6 mln lager. De belangrijkste oorzaak is een gewijzigd uitgavenpatroon voor de Nieuwe Driemanspolder, niet veroorzaakt door vertragingen maar door beter inzicht in de daadwerkelijke uitvoering, en ook zonder consequenties voor de opleverdatum of het krediet. Een andere oorzaak zijn achterblijvende investeringen in poldergemalen, omdat we langer de tijd nemen voor de voorbereiding ten einde efficiënter te kunnen uitvoeren.

b. Scores projectclusters

Op verzoek van het college en DT wordt de VV geïnformeerd over de prestatie-indicatoren van de lopende projectclusters. Een woordelijke toelichting is per programma terug te vinden in de programmatekst. In enkele gevallen wijkt de AVI-score (Algemene Voortgangs Indicator) af van de burap-score. De oorzaak is veelal gelegen in de clustering of 'opbossing' van projectclusters naar burap-speerpunten en een scope die tot na 2017 reikt. Een legenda staat in bijlage 1.

Voldoende water								
Projectencluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Informatie	Kwaliteit	Risico	Toelichtingen
Stedelijke waterplannen	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	par. 2.2.2.
Boezemgemaal Gouda	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Piekberging Driemanspolder	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Piekberging Haarlemmermeer	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Watergebiedsplannen 1 Noord	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Sluisjes Halfweg	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	par. 2.2.2.
Watergebiedsplannen 2 West	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Watergebiedsplannen 3 Midden	GEEL	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Watergebiedsplannen 4 Zuid	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Poldergemalen cluster 1	GEEL	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Poldergemalen cluster 2	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Lopende baggerwerken en bijkomende werken	GROEN	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	par. 2.2.2.
Baggerwerken in voorbereiding en nog in te plannen	ROOD	ROOD	GROEN	GEEL	GROEN	GEEL	GROEN	par. 2.2.2.
Boezemgemaal Spaarndam	GEEL	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.2.2.
Noordwijk aan Zee maatregelen grondwateroverlast	ROOD	ROOD	ROOD	GROEN	GROEN	ROOD	ROOD	par. 2.2.2.

Baggerwerken in voorbereiding:

Het college heeft besloten om alle baggerwerkzaamheden in de Haarlemmermeer één tot zes maanden op te schorten in verband met de discussie over PFOS. Gemeentelijk beleid is nog niet vastgesteld voor het verwerken van met PFOS vervuilde baggerspecie.

Cluster Noordwijk aan Zee maatregelen grondwateroverlast:

De in het najaar van 2016 aangelegde drainage functioneert onvoldoende. Tot eind 2017 wordt onderzoek gedaan naar oorzaken, aansprakelijkheden en nieuwe oplossingsmogelijkheden. Het resterende krediet wordt hiervoor gebruikt. Het project wordt daardoor niet binnen het beschikbare krediet en eerder afgegeven planning afgerond. Met het HWBP worden afspraken gemaakt voor de subsidiëring van de drainage en schade door grondwateroverlast.

2.3 Programma Schoon en Gezond Water

Portefeuillehouders: M. Leewis

Programmadirecteur: A. Bol

2.3.1 Het doel

Schoon en gezond water is in de dichtbevolkte waterrijke delta van West-Nederland belangrijk. Zowel voor de mens, de natuur, als de bedrijven. Er mogen niet te veel voedings- en vervuulende stoffen in het water zitten, het oppervlaktewater moet zo natuurlijk mogelijk zijn ingericht, en ecologisch worden beheerd en onderhouden. Dit is essentieel voor een goede biodiversiteit en belangrijk voor de landbouw. En om lekker te kunnen zwemmen, vissen of varen. Samen met onze partners zorgen wij dan ook voor schoon en gezond water dat past bij de verschillende functies.

2.3.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met augustus 2017

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Verminderen van watervervuilingen				
1	Start eerste maatregelen in beperking agrarische emissies, door sector zelf	+	De sector heeft voor ca. € 3 mln POP-subsidies aangevraagd met een cofinanciering door Rijnland van ruim € 1 mln. conform verwachtingen. Op één na zijn de subsidieaanvragen gehonoreerd en komen dit najaar in uitvoering.	+
2. (Ecologisch) beheren, onderhouden en inrichten				
2	Vaststellen actuele situatie kleinere wateren (buiten de KRW-waterlichamen)	+	Het vaststellen van de actuele situatie is onderdeel van het bepalen van de ambities die Rijnland voor de kleinere wateren heeft. Het bepalen van die ambities lift mee in "Kijk op Waterkwaliteit", de nadere uitwerking volgt daarna en gaat leiden tot besluitvorming over strategie in VV maart 2018.	+
3	Afronden evaluatie en herziening beleid onderhoud watergangen	+	Het proces actualisatie legger en beleid onderhoud watergangen loopt primair via Voldoende Water, maar vanwege de grote invloed op waterkwaliteit en ecologie staat het hier ook genoemd. Het proces heeft enige vertraging opgelopen vanwege de vacaturestop, zie verder bij Voldoende Water.	+
4	Opstellen aanpak stimuleren ecologisch onderhoud derden	+	De ambities die Rijnland hierin heeft, lift mee in "Kijk op Waterkwaliteit", de nadere uitwerking volgt daarna.	+
5	Start voorbereiden aanleg vispassage boezemgemaal Spaarndam.	+	Voorbereiding is gestart. De VV heeft 1 februari 2017 voorbereidingskrediet vrijgegeven.	+

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
3. Schone meren, plassen en natuurgebieden realiseren				
6	Start uitvoering eerste maatregelen in KRW2 waterlichaam Langerzaarsche Plassen	+	De VV heeft in november 2016 en 29 maart 2017 uitvoeringskrediet vrijgegeven voor onderzoek naar slibmaatregelen en voor de voorbereiding en uitvoering van ecologische maatregelen. Onderzoek en voorbereiding lopen goed.	+
7	Afronden (eerste) KRW synergieproject (polder Bloemendaal)	+	De werkzaamheden (vnl. baggeren) in polder Bloemendaal worden dit jaar afgerond. Daarnaast lopen diverse andere ontwikkelingen (o.a. Zegerplas, aanleg fietspad, herontwikkeling park).	+
8	Start voorbereiding derde KRW planperiode: onderzoek achtergrondemissies.	+	De voorbereidende onderzoeken, o.a. naar achtergrondemissies zijn in voorbereiding.	+
4. Zwemwaterlocaties schoon en veilig maken				
9	Uitvoeren maatregelen zwemwaterlocaties die niet voldoen	+	Twee locaties scoren slecht. In Cronestein (Leiden) gaan we samen met belanghebbenden maatregelen treffen. Voor de locatie Europapark (Alphen aan den Rijn) kan dit niet kosteneffectief, zodat we in gesprek gaan met belanghebbenden en de provincie om deze locatie af te voeren als officiële zwemwaterlocatie. Vier locaties scoren aanvaardbaar. Met belanghebbenden werken we aan beter inzicht en beter beheer en onderhoud. De aanpak koppelen we in het najaar aan blauwalgaanpak.	+
10	Start aanpak blauwalgen conform in 2016 vastgestelde aanpak	+	Op diverse locaties werken we met belanghebbenden aan oplossingen, met beproefde methodes en met pilots. Zo lopen er vierjarige pilots met waterstofperoxide in de Klinkenbergerplas en het Oosterduinsemeer. De resultaten zijn, na twee jaar, wisselend positief. Bij de pilot met ultrasoon geluid in Zoetermeerseplas zien we na twee jaar wel verbetering maar niet voldoende. De pilot met Filair in Spaarnwoude laat zoveel verbetering zien dat we verwachten dat de markt dit op grotere schaal gaat oppakken. In 2018 pakken we bovendien de Nieuwe Meer en de Westbroekplas op.	+

Andere relevante punten:

- We starten een proces met het bestuur over de visie en ambities op het gebied van waterkwaliteit en ecologie "Kijk op Waterkwaliteit" wat moet leiden tot besluitvorming over de strategie in de van VV maart 2018. In dit proces gebruiken we diverse elementen uit het in 2016 gehouden proces "Toekomstige Organisatie Zuiveringsbeheer" (TOZ). Pas dan pakken we door op onderwerpen als "doelen overig water" en "stimuleren ecologisch beheer en onderhoud derden".
- We ronden dit jaar de laatste maatregelen uit de KRW1-projecten af en gaan over naar regulier beheer en onderhoud. De aanbesteding hiervan loopt. Dit betekent o.a. dat we dit jaar het onderhoud van de aangelegde natuurvriendelijke oevers in de Reeuwijkse plassen, dat grotendeels bij Rijnland ligt, aanbesteden.
- Naast de in de tabel genoemde werkzaamheden in het KRW-waterlichaam Langerzaarsche Plassen, loopt ook de voorbereiding en het gebiedsproces in de watergebiedsplannen rond Aalsmeer en rond Zoetermeer. In beide plannen werken we naast aan de kwantiteitsopgaven ook aan de waterkwaliteitsopgaven in de daar aanwezige waterlichamen. Deze plannen lopen op schema. En hoewel de geplande maatregelen voor de KRW-waterlichamen op schema liggen, bestaat er een reëel risico dat we de doelen voor het totaal aan waterlichamen in 2027 niet halen. Enerzijds omdat het effect van maatregelen op het gebied van waterkwaliteit en ecologie slecht te voorspellen zijn, en anderzijds omdat we na de tweede periode van de KRW pas de helft van de waterlichamen hebben aangepakt en de andere helft dus allemaal in de derde planperiode moeten oppakken.
- *PFOS-risico's*
De aanwezigheid van PFOS in baggerwerken heeft in 2016 en 2017 tot het stopzetten van enkele baggerwerken. Het college heeft op 22 augustus j.l. de gevolgen hiervan en mogelijke oplossingsrichtingen op een rij gezet. Van belang is dat PFOS ook voor andere overheden heeft geleid tot het stilleggen van infrastructurele werken en dat de publieke aandacht hiervoor is toegenomen mede door GenX en Chemours en de mogelijke risico's voor de volksgezondheid.

Europa zette PFOS recent op de lijst van "prioritaire stoffen". Dit zijn gevaarlijke stoffen voor mens en milieu. De stof breekt nauwelijks af en hoopt zich op in weefsels. Dat kan leiden tot afwijkingen. PFOS is vanwege gebruik in het verleden alom in het milieu aanwezig en kan sterk verhoogd aanwezig zijn op locaties waar het is gebruikt of waar calamiteiten met de stof hebben plaatsgevonden.

PFOS is onder meer een bestanddeel van blusschuim, wat gebruikt werd bij kerosinebranden. Bij Rijnland is PFOS daarom in verhoogde gehalten aanwezig in het watersysteem van Schiphol en in de benedenstroomse wateren. Dit hangt samen met de PFOS-calamiteit van 2008 en historisch gebruik. Rijnland ziet deze wateren voor PFOS als "verdachte wateren".

- In paragraaf 3.4 over restrisico's staat de stand van zaken rondom de PFOS-sanering bij Schiphol.

2.3.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Schoon en gezond Water	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	8.926	8.880	99%

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Schoon en gezond water	Begroting 2017	Prognose Burap-II 2017	%
Totale bruto-investeringen (* € 1.000,-)	4.108	3.291	80%

De iets lagere raming wordt veroorzaakt doordat baggeren in de Reeuwijkse plassen voor de KRW niet meer aan de orde is, zoals opgenomen in het ontwerppeilbesluit dat dit jaar in inspraak gaat.

b. Scores projectclusters

Schoon en gezond water								
Projectencluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Informatie	Kwaliteit	Risico	Toelichtingen
KRW fase 1 Reeuwijk	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.3.2.
KRW fase 2	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.3.2.
KRW 2 synergie cluster planontwikkeling	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.3.2.
Cluster landbouw	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.3.2.
Overig o.a. NVO, vispassage Spaarndam, blauwalg	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.3.2.
PFOS sanering Schiphol	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.3.2.

2.4 Programma Waterketen

Portefeuillehouder: J. Haan

Programmadirecteur: G. v.d. Kooij

2.4.1 Doel

Rijnland verwerkt het afvalwater van huishoudens en bedrijven. We doen dit om bij te dragen aan de volksgezondheid. De laatste decennia zijn hier de belangen van een goede waterkwaliteit voor landbouw, recreatie en natuur nadrukkelijk bijgekomen. Hiervoor zijn complexe, industriële installaties nodig; transportsystemen en zuiveringsinstallaties. Het zuiveringsproces kost veel energie, verbruikt chemicaliën én produceert zuiveringsslib dat we verder verwerken. Doelmatigheid, duurzaamheid en samenwerking met gemeenten, drinkwaterbedrijven, collega waterschappen en het bedrijfsleven staan hierbij centraal.

2.4.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met augustus 2017

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
1. Afvalwater doelmatig verwerken				
1	In 2017 leveren we effluent van de vereiste kwaliteit zodat een positieve bijdrage wordt geleverd aan de volksgezondheid en het milieu. Daarvoor professionaliseren we verder en optimaliseren we de bedrijfsvoering van het zuiveren van afvalwater en het onderhoud	+/-	De komende drie jaar werkt Rijnland aan een ingrijpend renovatieprogramma van haar installaties om ook in de toekomst te kunnen voldoen aan de KRW doelstellingen. De uitvoering van dit programma verhoogt tijdelijk het risico op een mindere effluentkwaliteit. Totdat de installaties weer voldoen aan de ontwerpnormen is er een verruiming van de lozingseisen. Naar verwachting voldoen in 2017 de eerste installaties weer aan de ontwerpnorm, in 2018 25%, in 2019 70%, in 2020 80% en in 2021 alle installaties.	+/-
2	In 2017 werken we door aan de centralisatie van awzi's in de Oude Rijnzone en de Haarlemmermeer om zo de verwerking van het afvalwater verder te optimaliseren.	+	De centralisaties liggen grotendeels op schema. De laatste sluiting (Rijnsaterswoude) in de Oude Rijnzone is in uitvoering. In de Haarlemmermeer ligt de afbouw van Aalsmeer, Heemstede en Rijsenhout goed op schema. Aandachtspunt is awzi Schalkwijk: mogelijk wordt de einddatum van 2020 niet gehaald.	+
3	De renovatie van de awzi Leiden-Zuid West is naar verwachting medio 2017 gereed.	+	De installaties zijn in gebruik genomen, openingshandeling op 29 september 2017. Het krediet is met € 0,7 mln naar beneden bijgesteld, omdat de verwachting is dat de resterende risicoreserve niet meer aangesproken zal gaan worden.	+

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
4	De renovatie van de awzi Velsen is naar verwachting eind 2017 gereed.	+/-	Velsen blijft ook in de afrondende fase een risicovol project vanwege het innovatieve karakter. De risico-reservering wordt aangesproken. Het project zal naar verwachting wel worden afgerond in 2017. Aandachtspunt is het opstarten en inregelen van de innovatieve Demon-EssDe techniek ² . Verwacht wordt dat dit 18 tot 24 maanden in beslag neemt. Er zijn extra maatregelen nodig voor het halen van de definitieve effluentnorm. I.v.m. geurklachten (en dreiging dwangsom door omgevingsdienst) onderzoekt Rijnland aanvullende maatregelen. Een kredietvoorstel is in voorbereiding.	+/-
5	In 2017 vernieuwen we op diverse plaatsen de sterk verouderde procesautomatisering en daarmee samenhangend werken we verder aan het implementeren we de centrale proceskamer (CPK).	+/-	De meest lastige awzi's zijn gedaan; dat heeft tegenvallers opgeleverd. Bij de andere awzi's en gemalen worden die in veel mindere mate verwacht. De lessen die zijn geleerd worden verwerkt in een nieuwe planning en raming voor de deelopleveringen. De einddatum (2019) is niet in gevaar (er zit nog ruimte in de planning). Het budget is nog toereikend.	+/-
6	In 2017 continueren we de samenwerking met onze waterketenpartners, bijvoorbeeld met de uitvoering en ontwikkeling van Integrale Waterketen Plannen	+	Begin 2017 is het integraal afvalwaterketenplan van de sub-regio Bollenstreek in alle besturen vastgesteld. Het plan wordt thans uitgewerkt tot een concrete programmering van acties. In de sub-regio Kennemerland is gestart met de gezamenlijke ketenschouw. In de (sub-)regio's Groene Hart en Leiden is gestart met het opstellen van een integraal waterketenplan, waaraan ook de drinkwater-bedrijven meewerken. In al deze plannen staan de 3 k's (kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid) centraal en wordt onder meer gezocht naar een optimale afstemming van maatregelen en kosten om geconstateerde knel- en verbeterpunten in de waterketen aan te	+

² Op de awzi Velsen wordt een innovatieve techniek toegepast voor stikstofverwijdering en een efficiëntere beluchtingsproces, de Demon Essde. Een belangrijk deel van de stikstofvracht is afkomstig van percolaatwater van de niet meer in bedrijf zijnde stortplaats Velsen. Deze stortplaats wordt beheerd door de NV Afvalzorg. Dit is een overheids-NV van de provincies Noord-Holland (90%) en Flevoland (10%).

Deze NV heeft tijdens het project laten weten met dit percolaatwater te gaan afhaken van de awzi. Met het afhaken is de slaagkans van de nieuwe techniek kleiner geworden. Er worden gesprekken gevoerd met de NV Afvalzorg om later dan zij gepland hebben af te gaan haken zodat we de nieuwe techniek op basis van de oorspronkelijke uitgangspunten kunnen testen.

	Doelstellingen en resultaten uit de Programmabegroting 2017 (inclusief context)	Score t/m aug.	Toelichting (referentie = begroting 2017, tenzij beleid door VV is gewijzigd)	Prognose dec 17
			pakken. Aandacht is er ook voor mogelijke bijdragen vanuit de waterketen aan de klimaatadaptatie.	
7	In 2017 ontwikkelen we een strategie voor onze slibverwerking. In 2017 en 2018 worden samen met Waternet en HVC business-casestudies uitgevoerd naar de mogelijkheden voor regionale slibvergisting.	+	In 2017 zal de businesscase conform planning met Waternet gereed zijn. De studie naar de toekomst van HVC zal, eveneens conform planning, in 2018 gereed zijn voor bestuurlijke besluitvorming. De resultaten zijn input voor het strategisch zuiveringsplan (toekomstige slibverwerking, behalve energie ook grondstoffen, zoals vetzuren, eiwitten winnen).	+
2. Verwerking zo optimaal verduurzamen en hergebruiken				
8	In 2017 voeren we diverse onderzoeken uit of zijn daarbij betrokken, bijvoorbeeld naar de aanpak van "nieuwe stoffen".	+	Pilot-onderzoek met innovatieve technieken zijn gestart (borstelcentrifuge awzi Zwanenburg start juli 2017 loopt tot oktober 2017, S-select awzi Nieuwe Wetering start mrt 2017 loopt tot 2018). Vervolg studie met Dunea, Evides en Delfland naar alternatieve bron voor drinkwater is gestart en wordt medio 2018 afgerond. Met alle waterschappen is een eerste analyse uitgevoerd van 'hot spots' emissies 'nieuwe stoffen'. De resultaten gebruiken we voor het bepalen van de verdere strategie voor aanpak "nieuwe stoffen".	+
9	In 2017 zetten we in op bewustwording van de omgeving met ons werk en stimuleren we onze inwoners om zelf maatregelen te treffen via participatie in campagnes	+	Samenwerking met drinkwater-bedrijven en gemeenten levert 40x meer bereik op, blijkt uit de campagne "niet in riool" (o.a. verf- en medicijnresten). Daarom sluiten we actief aan bij lokale initiatieven zoals Steenbreek Haarlem en Waterproof Haarlemmermeer. En we maken met de gemeentes en drinkwaterbedrijven een jaar-kalender publiekscampagnes.	+

Overige aandachtspunten:

- **ATEX**

In 2017 werkt Rijnland verder aan de veiligheid (ATEX eisen) van de vier Rijnlandse slibvergistingsinstallaties. Drie van de vier installaties zijn eerder al technisch aangepast en zijn weer in bedrijf. Er worden nu extra stappen gezet om voldoende ATEX-proof te zijn. Die stappen bestaan deels uit aanvullende technische maatregelen maar vooral ook uit het op orde krijgen en borgen van procesinformatie en objectdocumentatie. Het is lastig te voorspellen wanneer deze stappen gereed

zullen zijn o.a. omdat ze samenlopen met renovaties op de awzi's. Op dit moment wordt de awzi Leiden Zuidwest gerenoveerd. Een onderdeel hiervan is het vervangen van de besturing. Dit oude systeem was een beperking voor het voldoende ATEX-proof worden. Awzi Velsen wordt momenteel omgebouwd. Daarbij wordt het verder aanpassen van de ATEX- installatie meegenomen. Awzi Leiden Noord heeft nog een beperkt aantal maatregelen waar aan gewerkt wordt. Voor awzi Haarlem Waarderpolder gaat dat nog minimaal drie jaar duren, omdat daar een aantal grote tanks geïnspecteerd en gerenoveerd moeten worden. Dit heeft moeten wachten op het weer kunnen opstarten van Velsen. Wel zijn daar de overige ATEX onderdelen in 2016 al aangepast.

- *Awzi Katwijk*
De awzi Katwijk wordt momenteel voor € 6,9 mln gerenoveerd. Tijdens de verbouwing ontstond de noodzaak voor (extra) werkzaamheden van € 1,0 mln. Zo is het absoluut noodzakelijk dat de bassins worden leeggemaakt en gereinigd. De nadere inspectie van het leegmaken en reinigen van deze bassins leidde tot het inzicht dat er sprake was van meer achterstallig onderhoud, zoals de elektriciteitskasten. Het DT besloot in 2016 om deze extra werkzaamheden uit de exploitatierekening te financieren. Vanwege beperking van de schuldenlast is verder besloten om dergelijke werkzaamheden structureel uit de exploitatie te financieren en niet meer via het krediet. Een aanvullend krediet is in voorbereiding.
- *Professionalisering asset management:*
De professionalisering van Assetmanagement levert Rijnland meer en meer inzicht in de opgave waar we nog voor staan. Door wetgeving en bestuurlijke doelen af te zetten tegen de staat waarin onze assets verkeren, krijgen we steeds meer beeld van het gat dat daartussen bestaat. Inspecties helpen ons daarbij en vinden plaats voor de staat van onderhoud alsook voor Risico Inventarisaties en evaluaties voor veilig werken. Het is zaak de "basis op orde" te krijgen en van daaruit verder te werken aan een toekomstbestendig asset-areaal. Het basis op orde maken gaat de komende jaren door en gebeurt deels door de uitvoering van vele projecten, maar zit ook in organisatiekwaliteit, standaardisatie (Lego-lisering), levensduurverlengende maatregelen en businesscases.
- *(Rest)risico's*
In paragraaf 3.4 wordt nader ingegaan op onder meer de drie recente persleidingbreuken met overigens beperkte gevolgen³.

2.4.3 Wat gaat dit kosten in 2017? (in € 1.000)

Exploitatie

Programma Waterketen	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	70.002	69.839	100%

De exploitatieprognose ligt € 0,2 mln lager dan begroot. De belangrijkste mutaties zijn:

- Minder kapitaallasten (-/- € 1,3 mln) door lagere rentelasten en latere opleveringen van diverse kleine investeringsprojecten
- Minder materiële uitgaven door vacatures en personele verschuivingen (-/- € 0,3 mln)

³ Zie verder beantwoording bestuursvraag Thijssen 'Overzicht en analyse lekkages aan persleidingen (AWTL's)' voor achtergrondinformatie, via e-mail op 7 september 2017.

- Aanvullende werkzaamheden op de awzi Katwijk (+/+ € 1,0 mln) (reeds gemeld in vorige burap)
- inhuurkosten (+/+ € 0,3 mln)
- Diverse mutaties, o.a. correctief onderhoud (+/+ € 0,2 mln)

Investeringscores

a. Prognose investeringsuitgaven

Waterketen	Begroting 2017	Prognose Burap-II 2017	%
Totale bruto-investeringen (* € 1.000,-)	48.280	55.016	114%

De geprognosticeerde uitgaven liggen hoger dan de investeringsbegroting. Betreft voor het merendeel uitgaven voor de renovatie van awzi Velsen die vooralsnog binnen het krediet vallen.

b. Scores projectclusters

Waterketen								
Projectencluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Informatie	Kwaliteit	Risico	Toelichtingen
AWZI Velsen	GEEL	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	ROOD	GEEL	par. 2.4.2.
AWZI Leiden ZW	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.4.2.
Vervangen procesautomatisering	GEEL	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	par. 2.4.2.
Veilig werken	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.4.2.
Cluster Alphen, Nieuwveen en sluitingen	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	GEEL	par. 2.4.2.
Cluster Zwaanshoek, Aalsmeer en Rijsenhout	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.4.2.
Cluster Zuiveren Noord-Holland	GEEL	GEEL	ROOD	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.4.2.
Cluster Katwijk, Noordwijk en Lisse	GEEL	GROEN	ROOD	GEEL	GEEL	GROEN	GEEL	par. 2.4.2.
Overig o.a. AWTG's, OAS, GRP+ Heemstede, E-fa	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.4.2.

Awzi Velsen: EssDe proces wordt 2 jaar ingeregeld. Hiervoor zal een nieuw krediet worden aangevraagd (planning: november 2017). Behalen effluentkwaliteit verloopt moeizaam door het opstarten van enkele installatieonderdelen waarbij het opwekken van de bacteriën essentieel is. Door nieuw maatwerkbesluit van Rijkswaterstaat is de verwachting dat Rijnland weer binnenkort aan de eisen kan voldoen.

Cluster Zuiveren Noord-Holland: Krediet amoveren Heemstede is niet toereikend. Planning (eind 2021) is te ambitieus.

Cluster Katwijk, Noordwijk en Lisse: Door de uitloop en complexiteit van de beluchting op awzi Katwijk is een aanvullend krediet nodig.

2.5 Programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (BOD)

Portefeuillehouders: H. Pluckel, R. van der Sande, M. Kastelein

Programmadirecteur: G. v.d. Kooij

2.5.1 Doel

Naast de primaire programma's voor waterveiligheid, voldoende en gezond water en de waterketen is een effectieve en efficiënte organisatie nodig voor de realisatie van WBP-doelstellingen. Het programma BOD heeft tot doel de organisatie zodanig te ondersteunen dat deze doelstellingen kunnen worden bereikt. Daarnaast vallen onder dit programma Rijnlandbrede onderwerpen en de thema's uit het coalitieakkoord zoals vernieuwend besturen, duurzaamheid en innovatie.

De beleidskaders voor BOD zijn activiteiten die voortvloeien uit algehele ontwikkeling van de organisatie en het coalitieakkoord. In het coalitieakkoord zijn vijf thema's benoemd: innovatie, duurzaamheid, deregulering, participatie en dienstverlening. Het college heeft tijdens de midterm review geconcludeerd dat Rijnland de bestuurlijke thema's deregulering, participatie en dienstverlening ondertussen goed in de bedrijfsvoering heeft ingebed. De thema's innovatie en duurzaamheid behoeven (bestuurlijke) aandacht.

2.5.2 Wat is de voortgang/het resultaat tot en met augustus 2017

	Doel / gereed in 2017	Score t/m aug 2017	Toelichting	Prognose dec 17
1	Ontwikkelen gedeeld beeld omgevingsgericht werken via bespreken casuïstiek, zichtbaar maken goede voorbeelden, uitvoeren experimenten en delen ervaringen.	+	Er is een analyse gemaakt van de verschillende rollen binnen de organisatie die op de omgeving gericht zijn. In het najaar van 2017 wordt met een werkgroep bekeken op welke manier het werken in de omgeving kan worden doorontwikkeld en hoe mensen daarin ondersteund en gefaciliteerd kunnen worden.	+
2	Optimaliseren inzet en kwaliteit (online) communicatie-instrumenten.	+	De verbeterde internetpagina is opgeleverd. Er is een online stakeholder nieuwsbrief ontwikkeld die tien keer per jaar verschijnt. Er is een internetpagina klimaat gelanceerd. Er wordt ingezet op het professionaliseren en versterken van social media.	+
3	Evalueren Organisatie-Verbeter-Plan.	+	De evaluatie is afgerond en behandeld in D&H. De verbeterpunten n.a.v. de evaluatie zijn opgenomen in de Ontwikkel Agenda. De conclusie was dat de uitgangspunten van het OVP goed waren, maar dat de implementatie niet altijd goed	+

	Doel / gereed in 2017	Score t/m aug 2017	Toelichting	Prognose dec 17
			is gegaan. In de verbetervoorstellen van Team2020 wordt voortgebouwd op de uitgangspunten van het OVP.	
4	Voltooien professionalisering projectenketen	+	Samen met assetmanagement, programmamanagement, projecten, beheer en onderhoud is de organisatie bezig om de samenwerking te verbeteren. Een belangrijk item voor 2017 is het verbeteren van scope-management aan de voorkant van het project en het overdragen aan beheer en onderhoud aan het einde van het project. Het betreft proces- en cultuurelementen, waardoor het eind 2017 nog niet afgelopen is. Ook worden er afspraken met D&H gemaakt over het monitoren van projecten. Op ketenniveau (tot stand komen van een project t/m overdracht) is nog een verbetering noodzakelijk. In juni 2017 is een (ambtelijk) Actieplan verbeteren projectenketen opgeleverd, met 14 acties verdeeld over de thema's "kennis & data", "rollen, taken en bevoegdheden", "scopemanagement" en "rapportages". Alle acties gaan in uitvoering en zullen vanaf eind 2017 resultaten opleveren. Sommige acties vragen meer tijd, zoals het verder professionaliseren van medewerkers in hun rol, omdat het een traject is gericht op vergroten kennis, vaardigheden en gedrag.	+
5	Realiseren I&A-samenwerking met Schieland en de Krimpenerwaard.	+	De samenwerking met Schieland en de Krimpenerwaard is formeel gestart per 1-1-2017. De I&A-medewerkers van HHSK zijn in dienst gekomen van Rijnland. De I&A ondersteuning van de twee waterschappen verloopt naar wens. Het rekencentrum van HHSK is inmiddels zonder problemen verhuisd en de	+

	Doel / gereed in 2017	Score t/m aug 2017	Toelichting	Prognose dec 17
			kredietvoorstellen voor o.a. gezamenlijke infrastructuur en verbeterde informatieveiligheid zijn goedgekeurd. Het samen optrekken bij alle nieuwe ICT projecten kost wel veel extra energie, maar dit proces ontwikkelt zich goed.	
6	Stappen maken voorbereiding Omgevingswet, waaronder Digitaal Stelsel Omgevingswet.	+	Rijnland is volop bezig de eigen organisatie voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Er is een vooronderzoek uitgevoerd naar hetgeen nodig is om te kunnen aansluiten op het Digitaal Stelsel. Verder worden bestuurlijke keuzes voorbereid voor de Waterschapsverordening en het Projectbesluit. De voorbereiding op de Omgevingswet doen we in samenwerking met onze externe partners: met name andere waterschappen, gemeenten en provincies. Er is een informatief memo opgesteld voor de VV, die later gevolgd zal worden door strategische sessies.	+
7	Uitvoeren en nader uitwerken Energie Efficiency Plan (maatregelen bij programma Waterketen, doelstellingen/effecten zichtbaar bij BOD)	+	In 2016 zijn de rekenregels aangepast en mogen we als aandeelhouder ook het effect van maatregelen genomen door HVC meetellen. Met het meetellen van die effecten komen we naar verwachting eind 2017 uit op 39% energie efficiency en 40% eigen opwekking. - Opwekking: realisatie zonneweide awzi Katwijk is in voorbereiding, verwachte oplevering begin 2018 - De bouw van het Gemini Windpark van HVC is in januari 2015 begonnen. De verwachting is dat het park in juli 2017 volledig opgeleverd wordt. - De VV heeft in de vergadering van maart 2017 besloten om per 2019 elektriciteit van Nederlandse wind in te	+

	Doel / gereed in 2017	Score t/m aug 2017	Toelichting	Prognose dec 17
			kopen, waarmee aan het derde EEP-doel (30% CO2-reductie per 2021 voldaan zal worden) - De opwekking uit de vier WKK's blijft achter door werkzaamheden vanuit ATEX en uitval WKK. De prognose energie efficiency en eigen opwekking voor eind 2017 is bijgesteld.	
8	Goedkeuring D&H/VV aanpak duurzaam GWW standaard voor projecten.	+	VV besluit is genomen op 10 mei 2017. Implementatie van de aanpak in de projectclusters is gestart: baggerwerken, watergebiedsplan, keringen, gemalen.	+
9	Vaststellen beleid omgaan klimaatverandering	+	Op 1 september is de afsluitende klimaatconferentie gehouden. D&H bereidt eind september een informatieve VV voor, die 1 november zal plaatsvinden. Onderwerp: "Wat voor waterschap wil Rijnland zijn?". Hierbij gaat het onder meer over de wijze, waarop Rijnland om wil gaan met het onderwerp klimaatverandering.	+
10	Verder ontwikkelen innovatiefonds, verder ontwikkelen innovatiecultuur.	+	Op dit moment wordt er gewerkt aan een position paper Duurzaamheid en Innovatie. In overleg met de directie wordt de focus voor eind 2017 en 2018 vastgesteld. We gaan in ieder geval aandacht besteden aan een innovatiever klimaat: de werkwijze en het plan van aanpak daartoe is op dit moment 'under construction'	+/-

Overige bestuurlijk relevante zaken binnen het programma BOD

Vernieuwend besturen

De komende tijd ligt het accent van de bestuurlijke werkgroep op het verbeteren van de controlefunctie van de VV door slimmere rapportages, budgetregels en sturingsinstrumenten te ontwikkelen. Een goedgekozen controlepaneel met bijbehorende spelregels geeft overzicht én maakt het mogelijk om meer dan nu te sturen op beleidseffecten in plaats van op projecten en financiële voortgang bovenal. In hoofdstuk 4 wordt hier nader op ingegaan.

Vanuit de werkgroep Vernieuwend Besturen is een voorstel gekomen tot o.a. het invoeren van clusterkredieten. Het werken met clusterkredieten moet het eenvoudiger

maken voor het bestuur om op hoofdlijnen te sturen en daarnaast zal er meer consistentie komen in de kredietaanvragen. Na het oefenjaar 2017 deelt de organisatie de opgedane ervaringen in de werkgroep vernieuwend besturen. Daarna wordt de verenigde vergadering geïnformeerd over de ervaringen met onder meer clusterkredieten. Het voorstel is op 10 mei 2017 in de VV behandeld.

Calamiteitenorganisatie

Het leren van calamiteiten, en daarmee het sluiten van de PDCA-cyclus, door middel van nazorg en evaluaties heeft in 2017 onze bijzondere aandacht. Alle opschalingen worden geëvalueerd door Rijnlands eigen evaluatorenpool. De evaluatiepunten worden door calamiteitenzorg afgehandeld dan wel uitgezet bij anderen. Iedere opschaling wordt voorts besproken met een coördinator nazorg die de rest-punten binnen de reguliere bedrijfsprocessen belegt. Het proces van de PDCA loopt; de organisatie kan hier nog in groeien en verdere ervaring opdoen.

Op het gebied van samenwerking calamiteitenorganisaties worden sinds dit jaar grotere stappen gemaakt, zowel tussen de waterschappen onderling, via deeltijd-detachering van onze calamiteitencoördinator bij de Unie van Waterschappen als landelijk programma-manager crisisbeheersing en diverse samenwerkingen met Veiligheidsregio's en andere organisaties, mede via de nieuw gestarte relatiemanager crisisbeheersing.

Veilig werken

Om het veilig werken verder impuls te geven, is het accent begin 2017 gelegd op het opleiden van personeel op het gebied van veiligheid en het strenger handhaven van werkafspraken. Dit heeft onder andere geresulteerd in een opleiding voor veiligheidscoördinatoren dit voorjaar. Daarnaast is er begin mei een managementtraining gehouden voor leidinggevenden, om het veiligheidsbesef te vergroten. Afspraken over het veilig werken zijn inmiddels ook opgenomen in de jaarafspraken (A3 methodiek) van de diverse betrokken afdelingen.

De HAZOPs (hazard and operability study, een risico- c.q. storingsanalyse) op de awzi's met ATEX installaties zijn inmiddels afgerond. Uit deze HAZOP's volgt een aantal verbetermaatregelen, die voor een deel zijn uitgevoerd en voor een deel nog uitgevoerd zullen worden in de komende periode, doorlopend in 2018. Een structurele risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) van alle Rijnlandse installaties (m.n. awzi's en gemalen) is deze zomer opgestart.

Met deze acties krijgt het veiliger werken meer voet aan de grond binnen de organisatie. Het aantal functionarissen dat een dagelijkse rol heeft gekregen is met extra veiligheidskundigen en -coördinatoren gegroeid. Het blijkt lastig om de rol van veiligheidskundigen goed ingevuld te houden.

In 2016 is door de VV voor het veilig werken een krediet uitgetrokken van in totaal € 3,5 mln. Dit krediet is bedoeld om zaken op het vlak van het veilig werken op te kunnen pakken die niet op een andere manier gefinancierd kunnen worden en toch urgent zijn. Gedeeltelijk was bij de aanvraag al bekend waarvoor dit krediet moest worden ingezet (met name HAZOP's, RI&E), en voor een deel is het bedoeld voor onvoorziene veiligheidsmaatregelen. Een specificatie van het kredietbedrag ligt tijdens de commissie- en vv-behandeling ter inzage.

Digitale Dienstverlening

Van overheden zoals Rijnland wordt verwacht dat zij hun diensten digitaal verlenen. Daarbij worden vijf stappen (plateaus) onderscheiden die gefaseerd worden gerealiseerd. Plateau 0 is de huidige situatie, waarin het zaakgericht werken van het klantcontactteam en vergunningverlening & handhaving is opgenomen. Plateau 1 behelst een samenhangend digitaal dienstenaanbod voor burgers en bedrijven waarbij gebruik wordt gemaakt van verplichte overheidscomponenten (zoals Mijn Overheid). Dat betekent dat

alle diensten digitaal beschikbaar zijn. Voor de zeven belangrijkste diensten geldt aanvullend dat het gehele proces digitaal moet verlopen (van aanvraag tot en met afhandeling). Implementatie van dit plateau is in 2017 aan de orde.

We gaan dit jaar voldoen aan de afspraken van de Digitale Overheid 2017. De kredietaanvraag is in juni voor de VV goedgekeurd, realisatie in de tweede helft van 2017 en 2018.

De overige plateaus (2, 3 en 4) betreffen respectievelijk het aansluiten op het digitaal stelsel van de Omgevingswet, het actief beschikbaar stellen van openbare gegevens en documenten en zaakgericht werken in ketens van overheden. Implementatie van Plateau 2 zal samenvallen met de (uitgestelde) introductie van het digitaal stelsel omgevingswet. De plateaus 3 en 4 zijn nog niet gepland.

Informatiebeveiliging

Het project informatiebeveiliging is geëindigd met het overdragen van de verantwoordelijkheden voor informatieveiligheid aan de lijnorganisatie. In het jaarlijkse informatiebeveiligingsplan zijn te nog nemen maatregelen opgenomen. Dit plan is samengesteld uit de bijdragen van alle afdelingen van Rijnland en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en vervolgens door de directie vastgesteld.

Net als in de fysieke beveiliging is 100% bescherming tegen digitale inbraken niet mogelijk. Informatiebeveiliging is daarmee nooit 'klaar' en vraagt om continue aanpassingen op actuele dreigingen. Voor een aantal specifieke onderdelen (zoals de algemene ICT-infrastructuur en procesautomatisering) lopen nog investeringsprojecten. De VV heeft in juni het investeringsvoorstel "van 3 naar 2 rekencentra" goedgekeurd, waarmee o.a. de netwerkbeveiliging wordt verbeterd. De uiteindelijke informatieveiligheid hangt sterk af van het gedrag en de alertheid van medewerkers en bestuurders, daarom wordt er naast de technische maatregelen ook veel aandacht besteed aan bewustwording. De securityboard is opgegaan in de gezamenlijke i-raad met Schieland en de Krimpenerwaard. In de i-raad wordt de stand van zaken en de voortgang van het informatiebeveiligingsplan bewaakt.

Er is een project gestart om tijdig te voldoen aan de nieuwe Europese Privacyrichtlijn (AVG). In 2017 zijn twee audits gepland, zowel door de Rijnlandse rekenkamercommissie (behandeling in VV van november), als in landelijk verband door het Waterschapshuis.

Internationale samenwerking

Vanuit zowel Zuid-Afrika als Nederland zijn intenties uitgesproken door te willen gaan met de samenwerking in het project Kingfisher. Er is aanvullende financiering vanuit NWB en RvO voor de duur van twee jaar. Er heeft een eerste bezoek plaatsgevonden waarin kennis is gedeeld op het gebied van waterbeheerplan strategieën en omgevingsmanagement. Samenwerking Roemenië krijgt begin 2018 een vervolg middels een workshop in Nederland. RVO-subsidieaanvraag voor nieuw project in Nicaragua is afgewezen.

Vergroten waterbewustzijn

De opbrengst van de watertafels en de Rijnlandbrede conferentie is basis voor de ontwikkeling van een eventuele nieuwe klimaatcampagne voor het komende jaar.

Restrisico's

In paragraaf 3.4 staan de relevante restrisico's. Twee ervan hebben tot een meevaller geleid: er is sprake van een meer verkochte gronden en terreinen en de fiscale afwikkeling van de SBG leverde eveneens een meevaller op.

2.5.3 Wat gaat dit kosten in 2017 (in € 1.000)

Exploitatie

Programma BOD	Begroting 2017	Prognose 2017	%
Totale exploitatiekosten	29.676	27.443	92%

De exploitatieprognose ligt € 2,2 mln lager dan begroot.

- De grootste meevaller betreft de hogere baten uit de verkoop van overbodige gronden en terreinen (-/- € 1,2 mln).
- Verder wordt het opleidingsbudget voor € 0,2 mln niet benut (o.a. minder gebruik van persoonsgebonden budget).
- Licht lagere kapitaallasten (-/- € 0,3 mln).
- Enigszins lagere deelnemingskosten aan de BSGR (-/- € 0,24 mln) (reeds gemeld in vorige burap).
- Naijlende administratieve kosten financiële unit uit 2016 (-/- € 0,15 mln).

Investeringsprognose

a. Prognose investeringsuitgaven

B.O.D.	Begroting 2017	Prognose Burap-II 2017	%
Totale bruto-investeringen (* € 1.000,-)	1.173	1.740	148%

De licht hogere prognose wordt onder meer veroorzaakt door gezamenlijke investeringen met Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK), waarvan Rijnland regievoerder is. HHSK draagt volgens een vaste verdeelsleutel bij aan de I&A-investeringen, waardoor de netto-prognose conform begroting zal zijn.

b. Scores projectclusters

BOD								
Projectencluster	AVI	Tijd	Geld	Organisatie	Informatie	Kwaliteit	Risico	Toelichtingen
A2 gezamenlijke infrastructuur	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.5.2.
Informatiebeveiliging en bedrijfscontinuïteit	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.5.2.
I-project	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GEEL	GEEL	par. 2.5.2.
I&A samenwerking met HHSK	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	GEEL	GROEN	GROEN	par. 2.5.2.
Vervanging IRIS V&H	GEEL	GROEN	GEEL	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	par. 2.5.2.
Gemeenschapshuis Spaarndam herontwikkeling com	GEEL	GROEN	ROOD	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	par. 2.5.2.
Implementatie BlueCielo Meridian	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.5.2.
Zonnepanelen hoofdkantoor Leiden	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	par. 2.5.2.
Implementatie Bestuurlijk Informatiesysteem	GEEL	GEEL	GROEN	GROEN	GROEN	GROEN	GEEL	par. 2.5.2.

Gemeenlandshuis Spaarndam herontwikkeling:

Naarmate de herontwikkeling vordert blijkt dat bij de opzet onvoldoende rekening is gehouden met voorfinanciering van activiteiten. De kosten worden in het project genomen en opbrengsten vallen vrij in de exploitatie. De oorspronkelijke (positieve) business case blijft overeind. De ingediende kredietaanvraag voor september 2017 is aangehouden.

3. Financiën, control en risico's

3.1 Wat is de prognose voor 2017?

Op basis van de huidige inzichten verwacht Rijnland over 2017 een positief resultaat van circa € 6,7 mln. In de vorige burap was hiervan reeds € 1,9 mln aangekondigd, maar nog niet verwerkt tot een begrotingswijziging. Deze mutaties worden in de tekst aangeduid met 'reeds vermeld in vorige burap'. De verwachte mutaties ten opzichte van de exploitatiebegroting 2017 staan in de volgende tabel.⁴

Omschrijving Kostensoortgroep (in € 1.000)	Begroting 2017	Prognose 2017 obv Burap-2	Vershil tov begroting
Lasten:			
Rente en afschrijvingen	58.100	53.300	-4.800
Personeelslasten (excl. geactiveerde kosten)	43.900	44.940	1.040
Goederen en diensten van derden	73.300	73.150	-150
Bijdragen aan derden	14.700	14.700	0
Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	10.700	10.440	-260
Totaal lasten	200.700	196.530	-4.170
Baten:			
Financiële baten	200	200	0
Personeelsbaten	700	700	0
Goederen en diensten aan derden	7.200	8.400	1.200
Bijdragen van derden	800	1.010	210
Belastingopbrengsten	188.800	190.400	1.600
Interne verrekeningen (excl. geactiveerde kosten)	2.400	1.890	-510
Totaal baten	200.100	202.600	2.500
Saldo baten en lasten	600	-6.070	-6.670
Onttrekkingen aan reserves	100	100	0
Egalisatie van tarieven	500	500	0
Toevoeging rente aan reserves			
Toevoeging algemene reserves			
Verwacht exploitatieresultaat	0	-6.670	-6.670

-/- = overschot, +/- = nadeel

Omschrijving Kostensoortgroep (in € 1.000)	Begroting 2017	Prognose 2017 obv Burap-2	Vershil tov begroting
Personele kosten voor investeringsprojecten			
- Inhuur	5.000	8.300	3.300
- Vaste formatie	6.300	6.510	210
Subtotaal	11.300	14.810	3.510
Te activeren personele kosten (= toe te rekenen aan investeringsprojecten)	-11.300	-14.810	-3.510
Totaal	0	0	0

Rente- en afschrijvingen (-/- € 4,8 mln)

- De afschrijvingskosten vallen lager uit dan begroot. De voornaamste reden voor de lagere afschrijvingskosten is dat investeringsprojecten later worden opgeleverd dan waarmee in de begroting is rekening gehouden. Het betreft onder meer:

⁴ In de begroting 2017 zijn de geactiveerde personeelskosten conform de voorschriften opgenomen in de exploitatierekening onder 'personeelslasten' als last en onder 'interne verrekeningen' als baat. De geactiveerde personeelskosten zijn in deze burap uit oogpunt van overzichtelijkheid in de tweede tabel weergegeven.

- Minder bijdragen in stedelijke waterplannen: -/- € 0,8 mln.
- Overdracht Rijnsaterwoudse brug gedurende zes jaar in plaats van één jaar, waardoor afschrijvingskosten lager worden (VV-besluit september 2017): -/- € 0,9 mln
- Enigszins latere oplevering diverse watersysteem- en kleine zuiveringstechnische werken: -/- € 0,5 mln
- Afwikkeling SBG/btw-constructie: -/- € 0,15 mln.
- De rentelasten zijn met € 1,8 mln verlaagd als gevolg van de aanhoudende en nog steeds historisch lage geld- en kapitaalmarktrente (reeds vermeld in de vorige burap).
- De verhoging van de kredietdrempel van € 50.000 naar € 100.000 met terugwerkende kracht (VV-besluit bij vaststelling houdbare schuldpositie 28-3-2017) leidt tot een kleine daling van de kapitaallasten, doordat de betreffende assets reeds waren meegenomen in de begroting 2017 (-/- € 0,6 mln). (reeds vermeld in de vorige burap).

Personeelslasten (+/+ € 1,0 mln)

- De vaste formatie ligt gemiddeld ca. 11 fte hoger dan begroot (+/+ € 0,5 mln). Niet begroot waren bovenformatieve medewerkers, tijdelijke vervanging vanwege detacheringen en ingezette levensloopregelingen.
- De inhuurkosten liggen € 0,5 mln hoger, gemiddeld ca. 4 fte. Het betrof onder meer inhuur van teamleiders en inzet voor specialistische werkzaamheden.

Vermeldenswaardig is dat tegenover een deel van deze extra medewerkers ook (extra) baten tegenover staan, zoals detacheringsvergoedingen en (extra) verkochte eigendommen. Zonder deze extra medewerkers kunnen bepaalde (urgente) werkzaamheden niet worden uitgevoerd, zoals het schoonmaken van bassins van awzi's (zie o.a. onder 'goederen en diensten van derden').

Goederen en diensten van derden / bijdragen aan derden (-/- € 0,2 mln)

- Er is sprake van enigszins lagere beheerskosten op de awzi's, zoals het schoonmaken van tanks en bassins vanwege vacatures en het herpositioneren van personeel (-/- € 0,3 mln).
- Dezelfde personeelskrapte leidt tot minder advies- en onderzoekskosten (-/- € 0,5 mln)
- Aanvullende maatregelen awzi Katwijk: +/+ € 1,0 mln (reeds vermeld in vorige burap)
De awzi wordt momenteel voor € 6,9 mln gerenoveerd en tijdens de verbouwing ontstond de noodzaak voor (extra) werkzaamheden. Het DT besloot om deze extra werkzaamheden uit de exploitatierekening te financieren. Als (project-) beheersmaatregel is besloten om vanaf 2018 dergelijke werkzaamheden structureel uit de exploitatie te financieren en niet meer via het krediet.
- Aanhaken van een bedrijf in Zoetermeer op de awzi Harnaschpolder: -/- € 0,14 mln
Dit leidt tot een lagere Rijnlandse bijdrage in de afvalwaterkosten van Delfland van € 0,14 mln (was reeds gemeld in vorige burap)
- Positief resultaat Rijnlandse deelnemingskosten BSGR 2016: -/- € 0,24 mln (was reeds vermeld in vorige burap).
- De geprognoseerde opleidingskosten liggen € 0,2 mln lager dan begroot, met name door minder inzet van het persoonsgebonden opleidingsbudget.
- Ondanks diverse renovaties op de awzi's vallen de geprognoseerde kosten voor slibafvoer en chemicaliën licht lager dan begroot. Daar staan per saldo hogere onderhoudskosten tegenover.
- Najlende administratieve kosten uit 2016 van de financiële unit en inregelen nieuw financieel systeem (+/+ € 0,15 mln).

Toevoegingen voorzieningen (-/- € 0,3 mln)

De storting in de voorziening voor baggerwerken is in de vorige burap met € 0,3 mln verlaagd. Deze verlaging wordt aangewend voor de inhuur van projectmedewerkers voor baggerwerken. Het betreft een boekhoudkundige correctie (reeds gemeld in vorige burap).

Opbrengst goederen en diensten van derden /bijdragen derden (+/+ € 1,4 mln)

- Er is sprake van meer opbrengsten in de vorm van boekwinsten op verkochte gronden en eigendommen dan begroot (+/+ € 1,2 mln). Het betreft onder meer twee voormalige dienstwoningen en diverse grondpercelen, waaruit blijkt dat de economie opleeft.
- Ontvangen van gemeente Alphen tegemoetkoming kosten Julianabrugincident: € 0,2 mln (reeds vermeld in vorige burap).

Interne verrekeningen (exclusief geactiveerde personele kosten: -/- € 0,5 mln)

Er is sprake van een licht lagere bouwrente vanwege minder kapitaallasten

Belastingopbrengsten (+/+ € 1,6 mln)

Er is sprake van hogere belastingopbrengsten door meer geheven belastingeenheden dan begroot. Er is meer gebouwd, wat geleid heeft tot circa 3500 meer woningen. Bovendien zijn sinds 2017 vakantiewoningen belastingplichtig voor de zuiveringsheffing. Hiermee was in de begroting geen rekening gehouden.

3.1.1 Investeringsprojecten (in € 1.000)

In de volgende tabel staat het begrote en geprognosticeerde investeringsvolume over 2017.

Totaal programma's	Begroting 2017	Prognose Burap-2 2017	%
Totale bruto-investeringen	133.784	130.998	97%
Concernbrede korting begroting 2016	14.660		
Directiekorting	nvt	11.875	
Totale bruto-investeringen (incl kortingen)	119.123	119.123	100%

Het totaal van de geprognosticeerde investeringsuitgaven komt per saldo uit op wat begroot is. Een toelichting op de mutaties per programma staat in het vorige hoofdstuk.

3.1.2 Resultaatbestemming positief resultaat

Het positieve resultaat in deze burap vergt een besluit over de verdeling van deze middelen. Het gros van deze mutaties is overwegend incidenteel. De structurele mutaties zijn verwerkt in de begroting 2018 en verder.

In geval van meevallers heeft de VV aangegeven dat deze als eerste moeten worden aangewend voor verbetering van de schuldenpositie, 'wat onverlet laat dat innovatie en besparende maatregelen daarbij een kans moeten krijgen' (uit: programmabegroting 2017, bijlage 1 kaders en uitgangspunten).

Het college stelt voor om het positieve resultaat in te zetten voor een duurzamer financieel beleid, door vanaf 2018 geen bouwrente meer toe te rekenen aan investeringsprojecten. De oorspronkelijke functie van de bouwrente was het compenseren van renteverlies gedurende de bouw. Een dergelijk uitgangspunt hoeft door gewijzigde voorschriften niet meer gehanteerd te worden. Het afschaffen van deze

bouwrente levert op middellange termijn minder kapitaallasten op, maar leidt op korte termijn nog tot hogere netto-lasten van gemiddeld € 1,4 mln. Door het positieve resultaat te storten in de egaliseringsreserves, heeft het afschaffen van de bouwrente nauwelijks financiële gevolgen voor 2018 en verder.

3.2 Renteontwikkelingen

Rijnland heeft in 2017 een kasgeldlimiet van € 48,8 mln. Dit is het maximale bedrag dat met kort geld gefinancierd mag worden. Overschrijdingen van deze limiet kunnen worden voorkomen door het afsluiten van langgeldleningen. Rekeninghoudend met de in deze bestuursrapportage opgenomen prognoses voor de investeringsuitgaven, het rekeningresultaat en een geactualiseerde liquiditeitsprognose zijn er voor 2017 langgeldleningen nodig tot een bedrag van € 90 mln. Dit is € 3 mln lager dan waarmee in de begroting rekening is gehouden (€ 93 mln tegen een rentepercentage van 2%). Eind april heeft Rijnland een langgeldlening aangetrokken van € 90 mln tegen 1,05%.

Tot en met augustus 2017 is voor het financieren van de investeringen met kortgeld naast de beschikbare financieringsruimte van de rekening-courant van de NWB (huidig rentepercentage 0,1) gebruik gemaakt van 4 kasgeldleningen bij de NWB met een gemiddeld bedrag van € 77,5 mln en een looptijd van één maand. Het rentepercentage van deze kasgeldleningen is gemiddeld 0,36% negatief. In de begroting 2017 is rekening gehouden met een rentepercentage van 0,0% voor rente kortgeld.

Het drempelbedrag voor schatkistbankieren is in 2017 niet overschreden. Bij een overschrijding van dit drempel bedrag moeten overtollige gelden conform de regeling schatkistbankieren gestort worden in 's Rijks schatkist. Het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering kan als laag worden gekenschetst. In de bestaande leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd.

3.3 Personele informatie

De begrote c.q. toegestane vaste formatie over 2017 is 630,6 fte. De feitelijk vaste formatie eind juli bedraagt 635,8 fte, oftewel 5,2 fte hoger dan begroot. Rekeninghoudend met nog opengestelde vacatures van 7,5 fte is de prognose voor de vaste formatie eind 2017 643,3 fte. De oorzaken hiervan zijn overwegend meer (budgetneutrale) detacheringen en boventallige en bovenformatieve medewerkers. De begrote inhuur op exploitatie is eind juli met 6,3 fte overschreden, vanwege de tijdelijke inzet van specialistische werkzaamheden, tijdelijke vervanging van teamleiders door transitietrajecten en tijdelijke vervangen van gedetacheerde medewerkers.

SPP/vacaturestop

Op 13 april 2017 nam het DT het besluit tot een voorlopige vacaturestop. Alleen in die gevallen waarin de belangen van Rijnland aantoonbaar worden geschaad als een vacature niet wordt ingevuld, kan een aanvraag worden ingediend. Een adviesgroep onder leiding van hoofd Concerncontrol beoordeelt deze aanvragen en voorziet deze van advies aan het DT. D&H heeft op 27 juni 2017 mandaat aan het DT gegeven om, tot het moment waarop het SPP is vastgesteld, verzoeken tot openstellen van vacatures te honoreren passend binnen de begroting en bij urgentie.

Gedurende de burap-periode heeft elk afdelingshoofd een afdelings-SPP geleverd. Deze vormen de basis van het Rijnlandbrede SPP dat uit twee delen bestaat. Deel I behandelt de kwantiteit van het personeel. Deel II bestaat uit de maatregelen die benodigd zijn voor de gewenste kwaliteit van het personeel, waarmee het management aan de slag gaat.

Dit SPP maakt deel uit de programmabegroting 2018 en is gedurende september en oktober door het college en VV besproken. vindt bestuurlijke behandeling van de gevraagde formatieuitbreiding plaats a.d.h.v. de uitwerking van een aantal scenario's

Ziekteverzuim

Het totale verzuimpercentage over het eerste en het tweede kwartaal van 2017 is 5,1%. In het tweede kwartaal is er sprake van een ziekteverzuimpercentage van 4,7%. Vergeleken met het tweede kwartaal 2016 is dit een verhoging van 0,9%. De cijfers van het tweede kwartaal laten een daling zien van 0,7% ten opzichte van het eerste kwartaal van dit jaar.

Het verzuimpercentage is hoger dan het streefpercentage. In lijn met een hoger ziekteverzuimpercentage is ook de aanspraak op de bedrijfsarts hoger. In samenspraak met management en bedrijfsarts wordt onderzocht hoe het ziekteverzuimpercentage gereduceerd kan worden.

Participatiewet

Op 1 januari 2015 is de Wet Banenafspraken ingegaan voor alle waterschappen. Afgesproken is om voor medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt en/of een arbeidsbeperking banen te creëren. Rijnland dient 1,5 baan (1 baan = 25,5 uur) per jaar te realiseren met ingang van 2014.

In 2016 zijn er 4 banen gerealiseerd en een stageplaats, waardoor een inhaalslag gemaakt is over 2015. In 2017 is er nog iemand bij gekomen en worden er gesprekken gevoerd om anderen ook een kans te geven bij Rijnland. De verwachting is dat ook dit jaar de participatiewet tot een succes wordt gebracht en ook de banen van 2014 worden gerealiseerd.

3.4 Restrisico's en control

3.4.1 Interne controles (rechtmatigheid) en audits (doelmatigheid, doeltreffendheid) en rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft de VV twee onderzoeken aangeboden, te weten een bestuurlijk dashboard in de vorm van een zogeheten rekenkamerbrief (september-VV) en een onderzoek naar informatiebeveiliging (november-VV).

In het tweede kwartaal heeft de organisatie een interne controle uitgevoerd naar de financiële rechtmatigheid van inkopen en aanbesteden. Deze vormden mede de basis voor de interimcontrole van de accountant. De uitkomsten van deze controle hebben niet geleid tot bijzonderheden.

Uit prioriteitsoverwegingen zullen in principe gedurende 2017 geen grote audits of doelmatigheidsonderzoeken worden uitgevoerd. Een hogere prioriteit heeft de verbetering van het sturingsinstrumentarium, zoals de A3-werkwijze toepassen en controlepanelen of dashboards uitwerken. De audit-aandacht gaat uit naar projectenscans, inclusief extra aandacht voor VAT-kosten en nacalculaties.

3.4.2 Stand van zaken risicoparaagraaf programmabegroting 2017

Tijdens de behandeling van de eerste bestuursrapportage is de heer Kerst een samenvattend overzicht van de risico's toegezegd. Dit is opgenomen in bijlage 3.

Mede ook door het geprognosticeerde exploitatieoverschot is de bijgestelde exploitatiebegroting na deze burap voldoende robuust om de eventuele consequenties van de volgende restrisico's te dekken.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
1	Onzeker economisch klimaat (Pluckel) Hoewel de economie steeds meer lichtpuntjes toont, is het inschatten van rentelasten, energieprijzen e.d. een hachelijke zaak. Rijnland is een kapitaalintensieve organisatie en daarmee gevoelig voor rentefluctuaties.	Hoewel het economische klimaat steeds minder voorspelbaar wordt, pakt een en ander voor Rijnland vooralsnog redelijk goed uit. De rentelasten zijn bijvoorbeeld lager dan begroot en mede door de hogere WOZ-waarden en meer bebouwing liggen de belastingopbrengsten hoger dan begroot. Deze meevallers worden uiteraard terug aan de belastingbetaler gegeven. Zie onder 'resultaatbestemming'.
2	Korting/onvoorzien investeringsramingen (allen) Rijnland vaart scherper aan de wind qua investeringsramingen. Rijnland hanteert in dit kader een zogeheten kapitaallastenkorting van 10% (2017: € 0,8 mln). Het negatieve risico is dat deze korting te hoog kan zijn.	De investeringsprognose in deze burap ligt binnen de bandbreedtes van de begroting. De afschrijvingskosten vallen substantieel lager uit omdat in het algemeen projecten later worden opgeleverd dan was opgenomen in de begroting 2017.
3	Niet voorziene ontwikkelingen bij verbonden partijen (diverse poho's) Rijnland werkt samen met acht verbonden partijen en meerdere samenwerkingsverbanden. De samenwerkingsvoordelen kunnen om uiteenlopende redenen onder druk komen te staan. Zo wordt de bijdrage aan de BSGR vanaf 2018 substantieel hoger, vergt de ontmanteling van MeerGrond extra aandacht en is Aquon bezig met een strategiewijziging.	Indien nodig zullen de ontwikkelingen bij Aquon later dit jaar in de VV worden behandeld. De fiscale afwikkeling van de SBG vindt in de tweede helft van 2017 plaats met een batig saldo van in totaal € 0,6 mln, waarvan € 0,2 mln betrekking heeft op 2017.
4	Grondwateroverlast aan kust Noordwijk (Langeslag) In 2013 is de kustversterking Noordwijk opgeleverd. Een werk dat zich kenmerkt door de zogeheten dijk-in-duin constructie. Inmiddels is gebleken dat dit werk bij heeft gedragen in grondwateroverlast in een aantal kelders van bewoners en bedrijven in Noordwijk.	Gedurende 2016 hebben enkele tientallen bewoners een verzoek tot nadeelcompensatie dan wel schadevergoeding ingediend. Deze zijn in behandeling gesteld bij de Schadeadviescommissie. De commissie onderzoekt of deze verzoeken moeten worden toegewezen, en zo ja, in hoeverre welke claim waar thuis hoort. Qua financiering is Rijnland nog steeds met het HWBP in onderhandeling voor een bijdrage in de bijbehorende uitgaven. De in najaar 2016 gerealiseerde drain in de boulevard van Noordwijk functioneert niet. De drain is op ongebruikelijk grote diepte gelegd met een bijzondere boortechniek. Tot eind van 2017 zal onderzoek gedaan worden naar oorzaken, aansprakelijkheden en nieuwe oplossingsmogelijkheden. In de tussentijd is er geen grondwateroverlast omdat een tijdelijke pompvoorziening in stand blijft.
5	PFOS-sanering (Leewis/v.d Sande) Vanwege het blusmiddelincident op Schiphol in de zomer van 2008 is de bodem onder vijf opslagbassins, waarin tijdelijk blusmiddel bevattend water is opgeslagen, vervuild met PFOS. Hoewel Rijnland zichzelf niet verantwoordelijk acht, heeft op 17 juli 2014 de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State het beroep tegen de bestuursdwang die Rijnland was opgelegd voor de slibsanering ongegrond verklaard.	De verontreiniging onder de bassins wordt nog altijd beheerst, zodat de verontreiniging zich niet verder verspreidt. Omdat er geen (landelijke) normen voor PFOS zijn wordt deze situatie tot op heden in stand gelaten. In de zomer van 2017 hebben de provincie Noord-Holland en de gemeente Haarlemmermeer (concept)normen opgesteld. Hiermee kan o.a. bepaald worden wat de (on)mogelijkheden zijn voor hergebruik van de verontreinigde grond. Rijnland overlegt frequent met alle betrokkenen en zal het bestuur tijdig informeren.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
6	Financiering te herstellen calamiteiten (allen) Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De oorzaken kunnen zowel extern als intern zijn. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet begroot is. Persleidingbreuken en piekbuien zijn hiervan terugkerende voorbeelden.	• De gemaakte kosten voor het kranenincident van Alphen aan den Rijn van augustus vorig jaar zijn inmiddels in zijn geheel ontvangen. • De voorgedane hoosbuien begin 2017 hebben voor enige overlast gezorgd, maar konden worden aangepakt met de gebruikelijke personele inzet en met beperkte materiële gevolgen voor Rijnland. • De financiële gevolgen van het herstel van de calamiteuze situatie op de awzi Aalsmeer was beperkt. • De drie voorgedane persleidingbreuken in de regio Haarlemmermeer waren zonder relatief grote gevolgen.
7	Mate van zekerheid (extra) opbrengsten (Pluckel) Rijnland heeft gerekend met extra opbrengsten gedurende 2017 als gevolg van o.a. enkele boekwinsten van te verkopen eigendommen. Ook hier is sprake van een kans op meer- of minderopbrengsten.	Rijnland is over enkele grote grondpercelen in onderhandeling met projectontwikkelaars. Deze opbrengsten worden na 2017 verwacht. Mede door de verkoop van enkele voormalige dienstwoningen en kleinere grondpercelen liggen de boekwinsten over 2017 hoger dan begroot.
8	Kans op overschrijdingen budget beheer en onderhoud (Haan, Langeslag) Eind 2016 zou Rijnland moeten beschikken over een zo volledig mogelijk beeld van de onderhoudstoestand van zuiveringstechnische werken. Deze inzichten waren nog niet geheel verwerkt in deze begroting en kunnen leiden tot hogere beheer- en onderhoudskosten doordat bijvoorbeeld installaties meer correctief onderhoud nodig hebben, langer open moeten blijven. Verder kunnen de verbouwingen aan de awzi's de effluentkwaliteit in 2017 negatief beïnvloeden, wat overigens door verruiming van de juridische kaders mede wordt ondervangen.	Het exploitatiebudget voor onderhoudskosten ligt € 0,2 mln hoger dan begroot, voornamelijk door correctief onderhoud aan persleidingen.
9	Juridische risico's (meerdere poho's) Rijnland heeft in 2016 diverse rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen, zoals: a) Kustversterkingen in Katwijk en Noordwijk kans op claims op nadeelcompensatie. b) Gerechtelijke procedures opstalrechten;	a) <i>Nadeelcompensaties (Pluckel):</i> Voor het Kustwerk Katwijk zijn tot nu toe circa 80 nadeelcompensatie-verzoeken afgewikkeld. Over een aantal claims lopen bezwaar- en beroepsprocedures. Het kan nog enige tijd duren voordat alle kwesties definitief zijn afgerond. De toegewezen claims passen binnen het projectbudget en komen voor vergoeding door het HWBP in aanmerking. De nadeelcompensatieverzoeken en bijbehorende concept-adviezen over de kustversterking Noordwijk zijn grotendeels gereed. Rijnland vraagt het HWBP eveneens voor een bijdrage in de bijbehorende uitgaven. b) <i>'Opstalrechten' (Langeslag):</i> De Hoge Raad heeft uitspraak gedaan en Rijnland op nagenoeg alle punten in het gelijk gesteld. De tegenpartij, SBOH, is verder gaan procederen, onder meer over het bouwrijp maken van de grond waarop de opstalrechten zich bevinden. Rijnland ziet een en ander met vertrouwen tegemoet.

	Omschrijving risico (met portefeuillehouder)	Stand van zaken en prognose 2017
		<i>c. Overige arbitragezaken:</i> De einduitspraak van een arbitragezaak over een baggerwerk in Bloemendaal wordt na het vaststellen van de begroting 2018 verwacht. De eventuele gevolgen kunnen leiden tot een aanvullend krediet. De kwesties over maaibestek Haarlemmermeer en rond het faillissement van een aannemer zijn opgelost.
10	BTW (Pluckel) Op 1 januari 2016 zijn Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard een gezamenlijke financiële administratie gestart. Hierbij wordt het leerstuk 'kosten voor gemene rekening' toegepast om geen BTW in rekening te hoeven brengen over kosten (met name om loonkosten) die niet eerder met BTW belast waren. Op dezelfde basis is een samenwerking op I&A-gebied gestart per 1 januari 2017. De belastingdienst had nog geen definitieve goedkeuring verleend voor de toepassing hiervan.	De situatie kan ontstaan dat Rijnland BTW aan Schieland en de Krimpenerwaard in rekening moet brengen voor de I&A-samenwerking. Dit brengt een jaarlijkse kostenverhoging van ca. € 0,2 mln met zich mee. Rijnland is met de belastingdienst hierover in gesprek.
11	Tariefdifferentiatie wegen (Pluckel) Een risico dat de verdeling van waterschapslasten raakt is de uitspraak van de rechtbank Overijssel over verharde openbare wegen (28-12-2016). De uitspraak is dat de tariefdifferentiatie voor ongebouwd wegen zich alleen mag uitstrekken over verharde weggedeelten, en niet zoals nu inclusief onverharde gedeeltes. Dit zou betekenen dat de belastingcategorie overig ongebouwd een deel van de waterschapsbelastingen van de wegeigenaren voor zijn rekening moet nemen, wat kan leiden tot een tariefsverhoging van ca. 10% voor ongebouwd overig. Waterschap Zuiderzeeland heeft hoger beroep aangetekend.	Mede via de Unie van Waterschappen en eventuele bezwaren houdt Rijnland vinger aan de pols. Via de P&C-cyclus, of indien noodzakelijk eerder en separaat, wordt de VV hierover geïnformeerd.

3.5 Verbonden partijen

De stand van zaken en verwachtingen zijn in bijlage 2 per verbonden partij nader toegelicht.

4. Toetsing

Via de Buraps informeert het college de VV over de voortgang, de afwijkingen en de bijzonderheden ten opzichte van de Programmabegroting 2017. De bijdragen voor deze bestuursrapportage zijn geconsolideerd en getoetst aan de vastgestelde kaders en het beleid.

4.1 Toetsingskaders

De uitkomsten van de Burap moeten passen binnen de toetsingskaders van:

1. de in november 2016 vastgestelde programmabegroting 2017;
2. financiële beleidskaders en budgettaire uitgangspunten;
3. de wettelijke vereisten uit de waterschapswet (artikel 108) die zijn vertaald naar Rijnlands verordening beleids- en verantwoordingsfunctie (VV 5-11-2008).
4. Eventuele door de VV goedgekeurde afwijkingen van de programmabegroting 2017

Ad 2: de **financiële beleidskaders** bestaan onder meer uit:

- a. Nota Weerstandscapaciteit en risicobeheersing;
- b. Kostentoedelingsverordening;
- c. Specifieke financiële regelingen en verordeningen, o.a. de nota vaste activa, nota reserves en voorzieningen;
- d. Overige budgettaire uitgangspunten.

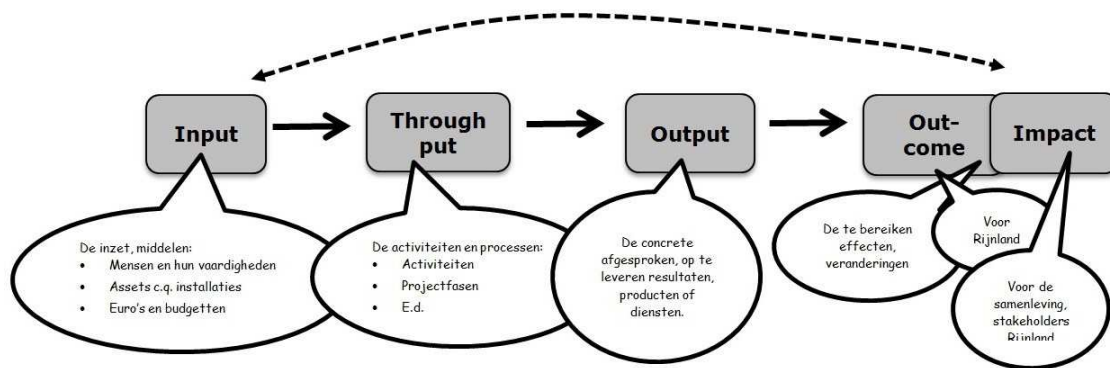
Ad 3: de betreffende artikelen uit de "**verordening** beleids- en verantwoordingsfunctie van het Hoogheemraadschap van Rijnland" zijn artikel 7 tot en met 9. De essentie hiervan is dat het college de VV informeert in hoeverre doelstellingen, prestaties en middelen op koers liggen en of bijsturing of begrotingswijzigingen noodzakelijk zijn.

4.2 Bevindingen en conclusies van de toetsing op de verordening

1. Bereikte en te bereiken prestaties, doelstellingen en effecten, toetsbaar op doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 7.1)

Op basis van deze Burap is de VV in de gelegenheid om per programma en concernbreed een inschatting te maken in hoeverre de doelstellingen en prestaties uit de programmabegroting 2017 worden bereikt. Een plus-score bijvoorbeeld geeft aan dat de activiteit conform de begroting wordt gerealiseerd (hoofdstuk 1).

In de vorige burap is de behoefte gehonoreerd om een 'doorkijksscore' naar latere jaren op te nemen, naast de prognose voor het lopende jaar. In de werkgroep Vernieuwend Besturen is naast dergelijke doorkijkindicatoren een eerste indruk gepresenteerd van resultaatgericht werken. Deze impressie ging onder meer in op het feit dat - hoewel we er niet altijd bij stilstaan - (decentrale) overheden zoals Rijnland twee kaders of frameworks hanteren om resultaatgericht te sturen. Het eerste is de Plan Do Check Act-cirkel van Deming, de tweede is het Logic-model (input – output – outcome). Beide zijn impliciet verankerd in artikel 108 Waterschapswet en de Rijnlandse Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie.

Van in te zetten middelen naar te bereiken effecten (en terug): het Logic-model

Vanaf de volgende P&C-cyclus zal de organisatie de bestaande sturingsinformatie completer en integraler maken. Met integraler bedoelen we dat van iedere activiteit helder is wat we er mee willen bereiken en wat het mag kosten. Dit klinkt op het eerste gezicht vanzelfsprekend, maar het denken en handelen in termen van kosteneffectiviteit, mate van beïnvloedbaarheid en normeringen ('wanneer is het echt goed?') kan altijd beter. Als werkkader en mogelijk voorbeeld wordt het zogeheten Resultatenhuis gehanteerd. Een structuur en methodiek die vanuit de calamiteitenorganisatie en crisismanagement reeds zijn sporen heeft verdiend.

Het Resultatenhuis

2. (Netto) exploitatiekosten en investeringsuitgaven per programma (art. 7.2)

Deze zijn in de voorgaande hoofdstukken weergegeven per programma. Zowel concernbreed als per programma zijn geen (geprognosticeerde) overschrijdingen geconstateerd. Een uitzondering betreft de eerdergenoemde personele kosten.

3a. Afwijkingen van betekenende mate van prestaties en doelstellingen, per programma en concernbreed (art. 9.1, 9.4)

De in de vorige hoofdstukken gesignaleerde 'minnen' en 'plusminnen' bieden de VV inzicht in de relevante afwijkingen van doelstellingen e.d. ten opzichte van de programmabegroting 2017.

Verder is getoetst in hoeverre de door de VV in 2017 goedgekeurde (totaal)kredieten passen binnen de toetsingskaders. Deze zijn in drie categorieën verdeeld:

1. Kredieten passend binnen de kaders van de programmabegroting 2017.
2. Kredieten die niet in de programmabegroting 2017 waren geraamd.
3. Kredieten die significant hoger zijn dan de programmabegroting 2017.

In de VV's van januari tot en met september 2017 zijn in totaal 21 kredieten vastgesteld. De toetsing 'achteraf' van de verleende kredieten is als volgt:

Verstrekte (verzamel)kredieten 2017 (januari t/m september VV)		Aantal
1	Binnen kaders programmabegroting 2017	17
2	Kredieten die niet in de programmabegroting 2017 waren geraamd	1
3	Kredieten die significant hoger zijn dan de programmabegroting 2017	3
Totaal		21

Het merendeel van de dit jaar door de vv goedgekeurde kredieten was conform de begroting. Ten opzichte van vorige jaren is dit een verbetering.

Het krediet voor de regionale klimaatconferenties was weliswaar niet begroot, maar wordt gefinancierd uit de bestemmingsreserve 'klimaatcampagne' die op zijn beurt wordt gedekt door het jaarrekeningresultaat uit 2016. Verder vallen de kredietramingen van twee waterketenclusters en een deelproject van een watergebiedsplan hoger uit dan begroot.

In de werkgroep Vernieuwend Besturen wordt momenteel geoefend met clusterkredieten. De behoefte is om met geclusterde kredieten te gaan werken en minder met de losse, kleinschaligere. In de VV van september was bijvoorbeeld nog sprake van drie bescheiden kredieten die zich goed lenen voor clustering. Het is daarbij zaak om bij aanvraag van een dergelijk clusterkrediet een adequate risicoreserve te hanteren en een heldere scope.

3b. Afwijkingen van betekenende mate van ingezette en in te zetten middelen, per programma en concernbreed (art. 7.2, 7.3, 9.5, 9.6)

De financiële afwijkingen, zowel in de exploitatie als bij investeringsuitgaven, zijn per programma en concernbreed in de voorgaande hoofdstukken uiteengezet.

4. Overschrijdingen nettokosten exploitatie > 10%

Er zijn geen feitelijke overschrijdingen in de exploitatiekosten, zowel per programma als concernbreed. De post onvoorzien is tot nu toe niet gebruikt.

5. Overschrijdingen goedgekeurde kredieten

De toets op feitelijke kredietoverschrijdingen leverde geen negatieve scores op. Vanuit de organisatie kwam één verzoek om akkoord te gaan met een in euro's geringe kredietoverschrijding. Het betreft de implementatie van het nieuwe zaakstelsel voor vergunningverlening en handhaving. De verwachte uitgaven liggen ca. € 29.000 boven het krediet, vanwege onvoorziene complexiteit (koppelingen tussen systemen). Ook zijn de kosten voor partner Schieland voorgefinancierd en later verhaald. Verder is de feitelijke oplevering later dan verwacht.

Buiten de toets – want, vallend buiten de burap-periode, vallen enkele aangekondigde aanvullende kredieten voor de awzi Katwijk en boezemgemalen Gouda en Spaarndam en het nieuwe krediet voor awzi Velsen.

6. Onderschrijdingen goedgekeurde kredieten

In de juni-VV heeft de VV ingestemd met de afwikkeling van de stedelijke waterplannen en de bijbehorende kredietverlagingen van in totaal € 4,3 mln. Een deel hiervan zal bij de jaarrekening 2017 worden afgesloten.

Nieuw is de voorgestelde verlaging van het krediet voor reguliere baggerwerken 2015. Het krediet kan van € 7,6 mln naar € 5,6 mln worden verlaagd, omdat na de inpeiling de uitvoeringsscope is verkleind, waardoor sprake is van minder hoeveelheid bagger.

Bijlage 1. Legenda projectclusterscores

De volgende tabel geeft een toelichting op de scores van de projectprestaties. Deze scores zijn oorspronkelijk van toepassing op individuele projecten en niet zozeer op projectclusters. Het clusteren of bundelen van deze scores naar één projectcluster is een mix van expert judgement door de opdrachtgevers en de projectorganisatie, waar nodig in samenspraak met de portefeuillehouder.

Algemene Voortgang Indicator (AVI)	Een weloverwogen gemiddelde van een serie indicatoren: Groen: Alle indicatoren zijn groen of O, I en K zijn geel Geel: Eén van de indicatoren T, U, G of R zijn geel of O, I en K zijn rood Rood: Twee van de indicatoren T, U, G of R zijn rood.
T(ijd)	Groen : Voortgang conform afgesproken mijlpalen OG én eindmijlpaal (oplevering) wordt gehaald. Geel: Voortgang afgesproken mijlpalen dreigt niet gehaald te worden, maar eindmijlpaal wordt gehaald. Rood: Eindmijlpaal wordt niet gehaald of er is geen actuele planning opgesteld.
G(eld)	Groen: project wordt binnen het totale gevoteerde krediet +/- 5% of max € 250 ke uitgevoerd Geel: project wordt uitgevoerd binnen de totale gevoteerde krediet +/- 10 % of max 500 ke uitgevoerd. Rood: Mogelijke overschrijding en noodzaak voor een aanvullend of teruggave van krediet.
O rganisatie)	Groen: Projectbezetting is op orde en binnen begrootte aantal uren (in aantallen uren). Geel: Capaciteit dreigt niet beschikbaar te zijn en kleine overschrijding op geraamde uren (in aantallen uren). Rood: Capaciteit niet beschikbaar en/of significante overschrijding op aantal uren.
I(nformatie)	Groen: De systemen (Corsa en Prosa) zijn up to date Geel: De systemen (Corsa en Prosa) dreigen niet up to date te zijn Rood: De systemen (Corsa en Prosa) zijn niet up to date.
K(waliteit)	Groen: Het project wordt opgeleverd zoals in de scope staat. Geel: Het project dreigt niet te worden opgeleverd zoals in de scope staat. Rood: Het project wordt niet opgeleverd zoals in de scope staat.
R(isico)	Groen: De endogene risico's van het project zijn geïnventariseerd en beheersmaatregelen worden gemonitord. Post onvoorzien is toereikend om de risico's te dekken. Geel: Risico('s) dreigen op te treden ondanks de (geïmplementeerde) beheersmaatregelen en/of post onvoorzien dreigt te overschrijden. Rood: De endogene risico('s) van het project zijn opgetreden en hebben invloed op de scope van het project en/of post onvoorzien wordt overschreden.

Bijlage 2. Verbonden partijen

I. GR Slibverwerking 2009 (als aandeelhouder in HVC)	
Naam	GR Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in de VV van 26-1-2011.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie en daardoor kosten beperken en op termijn opbrengsten te genereren. Met een grote partner als HVC vermindert de kwetsbaarheid van het slibverwerkingsproces. Met HVC kunnen duurzaamheids- en efficiencydoelstellingen gerealiseerd worden waarvoor de 5 waterschappen alleen te klein zijn en niet de kennis en ervaring voor kunnen mobiliseren.
Bestuur en evt. toezicht	Dagelijks bestuur bestaande uit db-leden van deelnemende waterschappen met een voorzitter van Rijnland. Toezicht op HVC door een Raad van commissarissen met 8 leden, waaronder 1 commissaris expliciet namens de waterschappen.
Jaar van oprichting/instelling	GR vanaf 2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur.
Algemene doelstelling / businesscase	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011.
Beoogde resultaten voor 2017	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie: voorbereiden fosfaatterugwinning op realisatie met ingang van 2018. Zorgen voor gematigde tariefsontwikkeling en een onderbezettingsverlies beperken.
Gerealiseerde resultaten 2017	De terugwinning van fosfaat uit zuiveringsslib loopt vertraging op. Aanvankelijk zou dit met ingang van 2018 gerealiseerd zijn, maar dit wordt op z'n vroegst 2019. Bij terugwinning levert dat een korting van € 5 per ton op het slibverwerkingstarief op. Bij HVC aangedrongen op een adequate en meer tijdige informatievoorziening op dit gebied.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0 (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,05 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Deelneming in HVC via GR € 11.345
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

II. NWB	
Naam	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naanloze vennootschap
Wat levert het Rijnland op als klant	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Vanwege de economische crisis zijn er strengere internationale richtlijnen (Basel-3) waardoor voorlopig geen dividend aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd). Voorheen was dit wel het geval en een extra motivatie om een aandelenpakket aan te houden. Gezien de winstgevendheid van de bank komt dividenduitkering vanaf 2018 weer in zicht. De NWB opereert op een traditionele manier met een laag risicoprofiel en is daarmee een bovengemiddeld betrouwbare financier. Dit draagt bij aan een stabiele renteontwikkeling.
Bestuur en evt. toezicht	Driehoofdige directie, onder toezicht van Raad van commissarissen met 8 leden.
Jaar van oprichting/instelling Vertegenwoordiging Rijnland	1953 (na de watersnoodramp) Hoogheemraad in Algemene vergadering van Aandeelhouders
Algemene doelstelling / businesscase	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Beoogde resultaten voor 2017	Het voldoen aan Basel 3-normering (zgn. Tier-1 ratio naar 7%) per 1 januari 2019. Hiervoor aanvullend hybride vermogen aantrekken (eigen/vreemd vermogen met een gemengd karakter en een hoge rentevergoeding). Er is al hybride vermogen aangetrokken van provincies om aan de Basel 3-norm te voldoen maar dit is nog niet toereikend.
Gerealiseerde resultaten 2017	Een zorg blijft het voldoen aan de kapitaaleisen uit Basel-3. In het huidige tempo gaat de opbouw te langzaam. Er wordt vertrouwd op de lobby richting Brussel dat voor publieke banken een verlicht regime gaat gelden. Gezien de onzekere uitkomst kan pas met ingang van 2019 weer een dividenduitkering verwacht worden. Ook in 2018 is nog inhouding van winst nodig om eigen vermogen op te bouwen. De kapitaaleis wordt per 1 januari 2019 geëffectueerd. Eerder is gemeld dat het 2018 zou zijn, maar dit is uitgesteld door
Eigen vermogen (peildatum) Vreemd vermogen (peildatum)	€ 1.507 mln (eind 2016) € 92.581 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Deelneming € 825.000, vanaf 2012 tot nader order geen dividenduitkering meer vanwege vereiste vermogensopbouw op grond van Basel-3. Met ingang 2019 komt dividenduitkering weer geleidelijk op gang.
Verandering Rijnlands belang?	Nee

III. MeerGrond V.O.F.	
Naam	MeerGrond, be- en verwerking van baggerspecie
Vestigingsplaats	Hoofddorp
Rechtsvorm	Vennootschap onder firma
Wat levert het Rijnland op als klant	Bedrijfsvoering is gestaakt. MeerGrond zit nu in de aanloopfase van het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21 zodat zo spoedig mogelijk (maar niet eerder dan 2018) opgeleverd kan worden en de grond aan de gemeente Haarlemmermeer kan worden geleverd.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Geen, functie als strategisch baggerdepot voor Rijnland is achterhaald. Nu heeft een verantwoorde ontmanteling en oplevering aan de gemeente conform de afspraken prioriteit.
Bestuur en evt. toezicht	Drie bestuursleden, managementteam bestaande uit 4 leden
Jaar van oprichting/instelling	1999
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur en ambtenaar in MT
Algemene doelstelling / businesscase	Dit was om op een kosteneffectieve manier baggerspecie te verwerken. Oorspronkelijke doelstelling (voorzieningszekerheid) is achterhaald. Nu wordt gestreefd naar een bedrijfseconomisch zo verantwoorde beëindiging van het bedrijf.
Beoogde resultaten voor 2017	Verkrijging benodigde vergunningen om te kunnen starten met het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21. Beheer van het terrein zonder incidenten en overlast voor de omgeving. Er is geen aanvoer van bagger meer zodat een positief bedrijfsresultaat niet meer mogelijk is. Zoveel mogelijk beperking van de vaste kosten. Door bezwaar- en vergunningprocedures heeft de inrichting vertraging opgelopen.
Gerealiseerde resultaten 2017	In de eerste maanden nog geen ontwikkelingen van betekenis. Ten behoeve van de toekomstige eigenaar van het terrein (gemeente Haarlemmermeer) en op verzoek van de Omgevingsdienst is nader bodemonderzoek uitgevoerd. De doorlopende exploitatiekosten worden zoveel mogelijk beperkt. De gemeente Haarlemmermeer is een MER gestart die nodig is om de omgevingsvergunning te kunnen aanvragen. De start van de omvorming naar een deel van Park21 wordt nu in 2019 verwacht.
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,6 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,3 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Storting participatie € 60.000
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

IV. SBG	
Naam	Stichting Beheer van het Gemeeneland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Stichting
Wat levert het Rijnland op als klant	Niet meer van toepassing, Rijnland maakt geen gebruik meer van sale and leaseback. Het Polderhuis in Hoofddorp is via Rijnland onderverhuurd voor een marktconforme prijs.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Niet meer aan de orde. SBG heeft de BTW-belastingprocedure met de belastingdienst bij het gerechtshof afgewikkeld. Voor wat betreft het beheer van de erfgoedpanden Gemeenlandshuis en Polderhuis is de meerwaarde van de stichting onderwerp van discussie.
Bestuur en evt. toezicht	Vijf bestuursleden
Jaar van oprichting/instelling	1994
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Erfgoedbeheer waarbij twee historische panden voor onbepaalde tijd in beheer zijn genomen.
Beoogde resultaten voor 2017	Het zorgvuldig voeren van een beroepsprocedure bij het gerechtshof over naheffingsaanslagen Omzetbelasting. Zoveel mogelijk ruimte in het erfgoed verhuren (via Rijnland).
Gerealiseerde resultaten 2017	De belastingprocedure is definitief afgewikkeld. De activiteiten bestaan nog uitsluitend uit onderhoud en verhuur van vastgoed. De panden zijn verhuurd aan Rijnland en voor zover mogelijk is alles onderverhuurd.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 3,7 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,1 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Stichting, daarom geen participatie
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

V. UvW	
Naam	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Wat levert het Rijnland op als klant	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie. Lidmaatschap is verplicht.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor de uitvoering van bijv. Bestuursakkoord Water is de Unie onmisbaar. Dat geldt ook voor de lobby voor de vergroting van het EMU-aandeel en de vermindering van fiscale belemmeringen op samenwerking.
Bestuur en evt. toezicht	Zes bestuursleden o.l.v. 1 voorzitter. Alle 25 waterschappen zijn in de ledenvergadering vertegenwoordigd.
Jaar van oprichting/instelling	1927
Vertegenwoordiging Rijnland	Dijkgraaf in algemeen bestuur UvW
Algemene doelstelling / businesscase	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie (verplicht lidmaatschap)
Beoogde resultaten voor 2017	Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Kostenbeheersing zodat niet meer dan 1% contributieverhoging nodig is.
Gerealiseerde resultaten 2017	De hypothecaire lening op het kantoorpand is overgesloten wat een kostenbesparing oplevert. De resultaten van de lobby bij de beoogde kabinetsformatie zijn nog niet bekend.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0,7 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 11,0 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Contributie 2017: € 0,5 mln
Verandering Rijnlands belang?	Nee

VI. Aquon	
Naam	Aquon, instituut voor wateronderzoek en advies
Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Schaalvoordelen op zowel kosten als kwaliteit.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor 2017 is voor het indicatieve meetprogramma en de instandhoudingskosten een bijdrage van € 3,4 miljoen voorzien, bestaande uit vergoeding kosten meetnet en garantieregeling. Synergievoordelen op kosten zijn hierin verwerkt.
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een db en een voorzitter wordt gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2011
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Schaalvergroting welke leidt tot vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Beoogde resultaten voor 2017	Het verder uitvoeren van het vastgestelde ombouwplan met minder lokaties en minder vast personeel. Het rapport over de gewijzigde strategie en de governance is in 2016 opgeleverd. Dit zal ook in 2017 tot een begrotingswijziging leiden die ook voor een zienswijze aan de VV wordt voorgelegd.
Gerealiseerde resultaten 2017	In de loop van 2017 is een nieuwe gemeenschappelijke regeling als openbaar lichaam door de waterschappen aangegaan. De verschillende VV's hebben hiermee ingestemd. Aquon 2.0 loopt op schema. De ombouw van Aquon is conform het plan van 2015 uitgevoerd: de organisatiestructuur is vernieuwd, het personeel is definitief geplaatst in het 1 ^e kwartaal 2017 en de laboratoriumactiviteiten vinden plaats op twee ipv drie locaties. In 2018 zal een besluit over evt. verdere concentratie worden genomen.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1,2 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 17,1 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang Wijziging in Rijnlands belang?	Deelnemer Gemeenschappelijke Regeling. Kosten 2017: € 3,4 mln. Nee

VII. HWH

Naam	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Nieuwe werkwijze is 2015 gestart volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel). Meer keuzevrijheid in programma's door strikte scheiding ertussen. Kosten- en kwetsbaarheidsvoordelen door schaalgrootte.
Bestuur en evt. toezicht	21 bestuursleden waaruit een db en een voorzitter wordt gekozen.
Jaar van oprichting/instelling	2013, gewijzigd in 2014
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in algemeen en dagelijks bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Beoogde resultaten voor 2017	Voortzetting nieuwe werkwijze volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel en meer inhuur van de waterschappen). Ingezette programma's kosteneffectief uitvoeren.
Gerealiseerde resultaten 2017	De ombouw naar HWH 2.0 is afgesloten. De bestemmingsreserves daarvoor zijn opgeheven. De flexibilisering is op de goede weg maar de ideale situatie is nog niet bereikt. De inspanningen zijn erop gericht de personeelsinzet voor de projecten van het Het Waterschapshuis te optimaliseren waarvoor voldoende inzet van de waterschappen vereist is. Vooralsnog lukt het nog niet om alle projecten optimaal bezet te krijgen.
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,01 mln (eind 2016)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 9,6 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Aandeel in de kosten 2017: € 0,66 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

VIII. BSGR

Naam	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Gecombineerde aanslagoplegging wat voor de burger vanuit het maatschappelijk perspectief voordeel biedt. De ontwikkelingen van het kostenniveau, te behalen door inkrimping van het personele bestand en/of aanpassing van de normering van de kwaliteitseisen van de dienstverlening zullen tevens worden afgestemd met de deelnemers.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Samenwerking in de regio en groei van het aantal deelnemers. De belastingtaken moeten efficiënt, tegen lage kosten doch kwalitatief hoogwaardig worden uitgevoerd. Er is een kostprijscalculatiemodel ontwikkeld dat met ingang van 2018 in werking treedt.
Bestuur en evt. toezicht Jaar van oprichting/instelling	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen 2011.
Vertegenwoordiging Rijnland	Een hoogheemraad in algemeen- en dagelijks bestuur
Algemene doelstelling/ businesscase	Uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.
Beoogde resultaten voor 2017	De afgelopen jaren stonden vooral in het teken van het op orde brengen van de fundamenteën van de organisatie. Dit heeft geleid tot het – als enige belastingsamenwerking in Nederland - verkrijgen van het ISAE3402-certificaat, een kwaliteitskeurmerk voor de validiteit en betrouwbaarheid van de processen. Het behoud van deze certificering zal de komende jaren centraal staan. In de omgeving van de BSGR zijn naast samenwerkingen ook opschalingen van bestaande samenwerkingsverbanden aan de orde. De BSGR volgt die ontwikkelingen nauwlettend. De groeistrategie van de BSGR is gericht op een verantwoorde en beheerste groei van het aantal deelnemers die niet mag leiden tot afname van de kwaliteit van de dienstverlening.
Gerealiseerde resultaten 2017	Bij de Belastingrapportage 2016 is opnieuw een ISAE3402-verklaring ontvangen van de accountant. Er lopen gesprekken met potentiële deelnemers.
Eigen vermogen (peildatum) Vreemd vermogen (peildatum)	€ 1,8 mln (eind 2016) € 4,7 mln (eind 2016)
Rijnlands financieel belang	Deelnemer gemeenschappelijke regeling. Kosten 2017: € 3,2 mln, en € 0,2 mln BTW, totaal € 3,5 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	N.v.t.

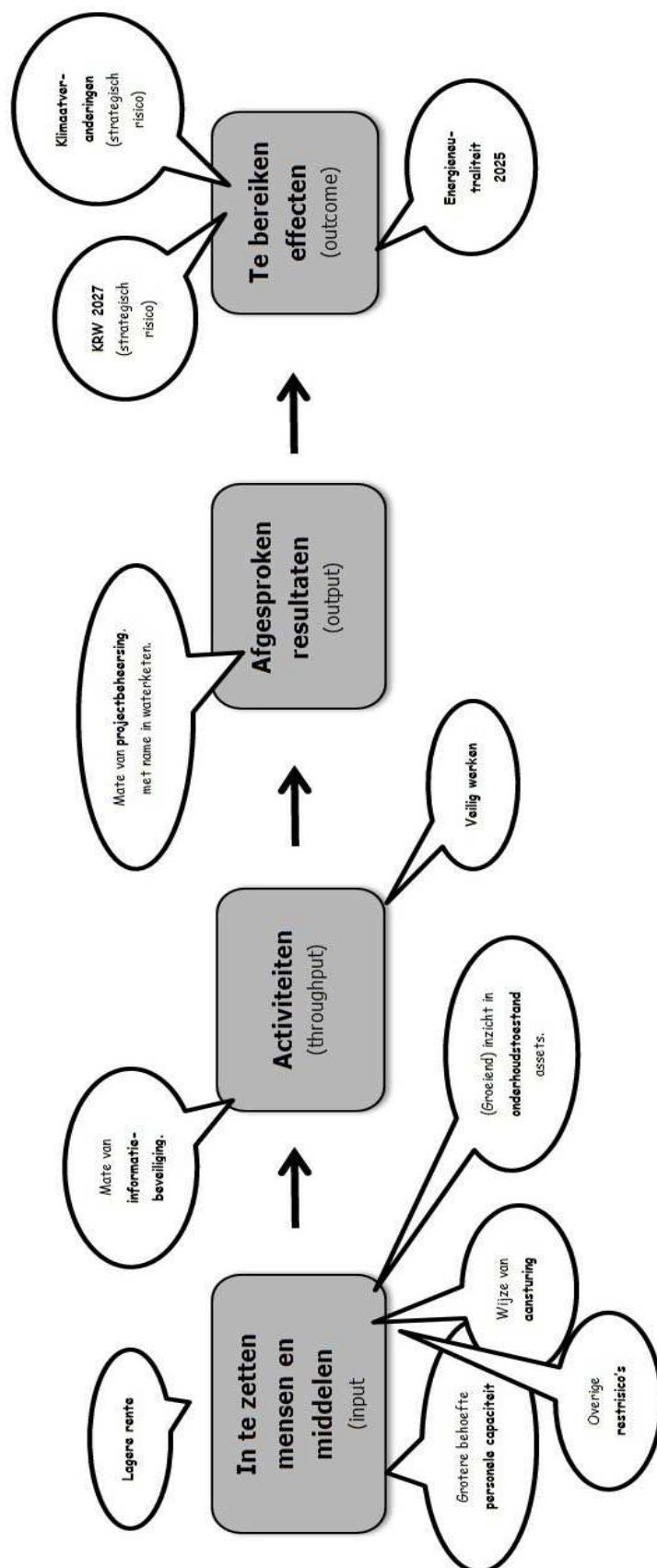
Bijlage 3. Samenvattend overzicht risico's (actiepunten uit vorige burap)

In- en aanleiding

Tijdens de behandeling van de eerste bestuursrapportage is de heer Kerst een samenvattend overzicht van de risico's toegezegd. Het overzicht van de belangrijkste risico's is zowel visueel als in tabelvorm gepresenteerd. Van belang is een korte toelichting op de legenda.

Legenda / toelichting

- Een risico is een onverwachte gebeurtenis die een effect heeft op het bereiken van de gestelde doelstellingen. In de burap moet 'onverwacht' worden geïnterpreteerd als niet zijnde opgenomen in de begroting of de hiervan afgeleide stukken zoals kredietvoorstellen of specifieke beleidsnotities. Een risico kan zowel een (buiten)kansje zijn als een bedreiging.
- Risico's zijn gecategoriseerd naar strategische/tactische en operationele risico's.
- Ieder risico is verder benoemd in termen van 'in te zetten middelen', 'te bereiken effecten', 'afgesproken resultaten' of 'activiteiten', indachtig artikel 108 van de waterschapswet en Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Dus: 'de gevolgen van dit risico voor [de in te zetten middelen] zijn ..., waardoor de [te bereiken effecten] ...'

	Risico	Categorie	Aard	Beheersingsmaatregelen
1	Positief risico: de rente op de afgesloten lening lag lager dan begroot.	Operationeel risico	In te zetten mensen en middelen	Afgezien van een scherpe liquiditeitsprognose en het vragen van meerdere offertes kan Rijnland weinig invloed uitoefenen op de hoogte van de rentevoet. Relatie met: Overige restrisico's.
2	Er is om uiteenlopende redenen een grotere behoefte aan personele capaciteit dan begroot. Het gaat bijvoorbeeld over een grotere vraag voor omgevingsgerichtheid en de klimaatverandering en meer inzicht in de onderhoudsbehoefte op basis van asset-management. Dit was in het voorjaar aanleiding voor de directie geweest om een vacaturestop af te kondigen	Operationeel risico (KT), strategisch risico (LT)	In te zetten mensen en middelen	Zodra het strategisch personeelsplan inzicht verschaft, volgt een VV-voorstel voor een structurele oplossing van het werkpakket in relatie tot personeel. Relatie met: asset management
3	Het programma Schoon en gezond water heeft extra aandacht, deels doordat het relatief lang duurt voordat de getroffen maatregelen het gewenste effect hebben, daarnaast hebben waterschappen maar in beperkte mate instrumenten in handen om eigenstandig de waterkwaliteit te veranderen. We zijn afhankelijk van effectieve samenwerking met anderen. Dit leidt tot een toenemend besef dat we de Europese doelen voor waterkwaliteit (KRW, 2027) vooralsnog niet gaan halen.	Strategisch risico	Te bereiken effecten	In het MJP 2018-2021 is rekening gehouden met de KRW1- en KRW2-maatregelen en met eenzelfde inspanning voor KRW3. Dit is naar verwachting niet genoeg omdat ruim de helft van de waterlichamen in de 3de planperiode moet worden opgepakt. Oplossingsrichtingen hiervoor worden meegenomen in het volgende MJP, waarbij de uitkomsten van Kijk op Waterkwaliteit sterk meewegen. Relatie met: klimaatveranderingen
4	Voortschrijdend inzicht in de assets leidt tot een grotere uitgave om de basis op orde te krijgen. Sinds enkele jaren is Rijnland bezig het asset management te professionaliseren. De verwachting is dat de groeiende inzichten leiden tot een enigszins grotere opgave dan waarmee nu is rekening gehouden. Met name in de waterketen is de onderhoudsopgave	Operationeel risico (zowel KT als LT)	In te zetten middelen	Het asset management wordt verder geprofessionaliseerd. Via uitvoeren inspecties, ontwikkelen van een Lange Termijn Asset Planning (LTAP) en opstellen van businesscases. Momenteel zijn veel conditiemetingen gaande. Relatie met: personele capaciteit, informatie-beveiliging

	Risico	Categorie	Aard	Beheersingsmaatregelen
	aanzienlijk. Totdat de basis weer op orde is moet rekening worden gehouden met een toegenomen storingsgevoeligheid. Bovendien voldoet Rijnland op enkele locaties niet aan de lozingseisen voor het gezuiverde afvalwater.			
5	Klimaatveranderingen treden (nog) sneller op dan aanvankelijk was meegenomen in beleidsnotities. Voor bijvoorbeeld voldoende water kan sprake zijn van een enigszins grotere, nog niet voorziene inspanning.	Strategisch risico	Te bereiken effecten, in te zetten middelen	In het MJP 2018-2021 is rekening gehouden met evenementen zoals de klimaattafels, onderzoek en vooral externe samenwerking. Rijnland kan de klimaatopgave niet alleen aanpakken. Ook hebben we extra benodigde maatregelen in de keringen opgenomen. Echter nog niet de extra maatregelen in afzonderlijke polders. Dit wordt nu nader onderzocht en leidt tot een voorstel in het volgende MJP. Relatie met: effecten op (oppervlakte)water-kwaliteit, watersysteem en regionale keringen.
6	Op basis van het EEP-overzicht, blijkt dat Rijnland eind 2016 de bestuurlijk afgesproken percentages heeft gehaald (30% energie-efficiëntie, 30% energieopwekking) door middel van – hoofdzakelijk – de vier gerealiseerde warmtekrachtkoppeling-installaties (WKK) én het meetellen van resultaten van energiemaatregelen van HVC. Daarenboven streeft Rijnland naar energieneutraliteit in 2025. De invulling hiervan is nog punt van aandacht.	Strategisch risico	Te bereiken effecten, in te zetten middelen	De ingezette maatregelen zijn nog niet voldoende voor het gestelde doel. Een langetermijnstrategie zal in 2018 aan de VV worden aangeboden. Nu lopende energieopwekkingsprojecten: zonnepanelen awzi Katwijk, zonnepanelen hoofdkantoor en gebruik effluentwarmte zwembad Nieuwveen en het contract HollandseWind.
7	Informatiebeveiliging gaat over beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie. Elke Rijnlander heeft te maken met informatiebeveiliging. Zonder informatie stoppen alle processen, is het niet mogelijk activiteiten goed uit te voeren, contracten te beheren of financiën te beheersen. Daarnaast is er wet- en regelgeving die Rijnland verplicht maatregelen te treffen om	Operationeel risico	In te zetten middelen, bedrijfszekerheid	Net als in de fysieke beveiliging is 100% bescherming tegen digitale inbraken niet mogelijk. Informatiebeveiliging is daarmee nooit 'klaar' en vraagt om continue aanpassingen op actuele dreigingen. Voor een aantal specifieke onderdelen (zoals de algemene ICT-infrastructuur en procesautomatisering) lopen nog investeringsprojecten. De VV heeft in juni het investeringsvoorstel "van 3 naar 2 rekencentra" goedgekeurd, waarmee o.a. de netwerkbeveiliging wordt

	Risico	Categorie	Aard	Beheersingsmaatregelen
	te voorkomen dat er ongelukken gebeuren met informatie of informatieverwerking.			verbeterd. De uiteindelijke informatieveiligheid hangt sterk af van het gedrag en de alertheid van medewerkers en bestuurders, daarom wordt er naast de technische maatregelen ook veel aandacht besteed aan bewustwording. Relatie met: asset management.
8	In 2014 werd geconstateerd dat een risicovolle situatie was ontstaan doordat de installaties technisch gezien niet voldeden aan de Europese ATEX Richtlijnen in combinatie met achterstallig onderhoud en het onveilig handelen van personeel en derden. Dit heeft ertoe geleid dat DT heeft besloten de renovatieprojecten naar voren te halen en de installaties aan te passen. Hiernaast zijn tijdelijke beheersmaatregelen genomen en is een ATEX-programma opgesteld om te voldoen aan de ATEX richtlijnen.	Operationeel risico	In te zetten mensen en middelen	Om het veilig werken verder impuls te geven, is het accent begin 2017 gelegd op het opleiden van personeel op het gebied van veiligheid en het strenger handhaven van werkafspraken. Dit heeft onder andere geresulteerd in een opleiding voor veiligheidscoördinatoren dit voorjaar. Daarnaast is er begin mei een managementtraining voor leidinggevend, om het veiligheidsbesef te vergroten. De HAZOPs (hazard and operability study, een risico- c.q. storingsanalyse) op de awzi's met ATEX installaties zijn inmiddels afgerond. Uit deze HAZOPs volgt een aantal verbetermaatregelen, die voor een deel nu worden uitgevoerd en voor een deel nog uitgevoerd zullen worden. Een structurele risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) van alle Rijnlandse installaties wordt binnenkort gestart. Relatie met asset management.
9	De organisatie en aansturing wordt door Rijnlanders als complex ervaren. De belangrijkste conclusie is dat de matrixorganisatie zoals die in het Organisatie Verbeter Plan (OVP) uit 2014 is geschetst, prima kan werken. Alleen er is niet bewust afscheid genomen van vorige organisaties, zoals de lijnorganisatie en de procesorganisatie, wat tot onduidelijkheid leidt. Ook is de matrix niet goed in balans: veel "regelvermogen" zit bij de afdelingen, terwijl de "regelbehoefte" bij de programma's zit. En er zijn dubbele petten in de matrix. Verder zijn er in	Operationeel risico	In te zetten mensen, te bereiken resultaten	Op 5 juli 2017 heeft het DT een (voorgenomen) besluit genomen over de verbetervoorstellen. Een belangrijke rol in de eenduidigere aansturing is weggelegd voor de nieuwe functie van resultaatmanager. Vervolgens kijkt de OR naar de stukken en brengt hier hun advies op uit. In september 2017 wordt een definitief besluit over de verbetervoorstellen genomen. Relatie met: personele capaciteit.

	Risico	Catego- rie	Aard	Beheersings- maatregelen
	de loop van de tijd rollen bijgekomen die de zaak ingewikkelder maken, zoals producteigenaren.			
10	De meest relevante risico's uit oogpunt van projectbeheersing doen zich voor bij de waterketenprojecten (procesautomatisering, Velsen e.d.). Deze risico's worden in voldoende mate beheerst, wat onverlet laat dat deze projecten extra aandacht behoeven. Specifieke overige projecten met grote risico's: sluisjes in Halfweg en de drainage bij de Noordwijkse boulevard.	Operationele risico's	Te bereiken resultaten	Het gros van de meer dan tweehonderd lopende uitvoeringsprojecten wordt afdoende beheerst en gemonitord via onder meer GOTRIK-scores. Relatie met: personele capaciteit, asset management
11	Overige restrisico's zoals PFOS sanering, lopende arbitragezaken e.d.	Operationele risico's	In te zetten middelen	De volledige lijst van restrisico's en hun beheersingsmaatregelen is terug te vinden in hoofdstuk 3 van de burap. Relatie met : personele capaciteit, asset management.